FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY

Zes 'Lieder ohne Worte'

voor orgel bewerkt door
Christiaan Ingelse

Boeijenga♪

© 2009 Boeijenga Music Publications, Veenhuizen, The Netherlands

Felix Mendelssohn-Bartholdy: Zes 'Lieder ohne Worte'
voor orgel bewerkt door Christiaan Ingelse

ISBN/EAN: 978-90-70425-64-7

Editienummer: BE 1075

Omslagontwerp: Zeus Artworks naar een schilderij van Anneke Ingelse – den Dunnen, getiteld 'En dansant' (aquarel 60 x 80 cm)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, electronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form of by any means, digital, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission of the publisher.

Boeijenga♪

WOORD VOORAF

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809 - 1847) schreef in totaal 48 *Lieder ohne Worte* voor piano, verdeeld over acht bundels van ieder zes stukken.
Deze "liederen zonder woorden" bekoren door hun aansprekende melodieën, hun poëzie en hun lyriek.Met eenvoudige middelen weet Mendelssohn op fraaie wijze stemmingen, gevoelens en sfeer op te roepen. Niet voor niets behoren Mendelssohn's *Lieder ohne Worte* nog steeds tot zijn populairste pianowerken! Een zestal van deze pianowerken heb ik voor orgel bewerkt.
Bij een bewerking wordt de oorspronkelijke muziek vanuit een ander muzikaal perspectief belicht en dat kan verrassend uitwerken. Juist de registratiemogelijkheden van het orgel kunnen bijvoorbeeld de sfeer versterken.
Bij het *Venitianisches Gondellied* doemen bij het gebruik van warme strijkers en fluitregisters als vanzelf de beelden van een zwoele zomeravond in Venetië op. Ook kan de muzikale structuur en helderheid, bijvoorbeeld door het gebruik van meerdere klavieren en pedaal, worden verhoogd. Zo kan de melodielijn door een uitkomende registratie worden verstekt, zoals bijv. bij het *Andante con moto* (No.1 op.19). Het *Andante grazioso* (No. 11 op. 62) klinkt met zijn tongwerk registratie in de linkerhand bijna als een romantische pendant van een Franse barokke *Basse de Cromhorne*. Het pedaal zorgt vaak voor een meer belijnde bas. Bij het lichtvoetige *Spinnerlied* (No. 34, op. 67) zorgen de lichte basaccenten in het pedaal voor een fraai resultaat.
Ik ben dan ook van mening dat met deze *Lieder ohne Worte* de "orgelmuziek" van Mendelssohn met boeiende karakterstukken is verrijkt.

Wat de werkwijze betreft heb ik Mendelssohn's muziek zoveel mogelijk in tact gelaten.In sommige gevallen heb ik bepaalde tonen t.o.v. het origineel verlengd om zo rekening te houden met de uitloopklank van het pianopedaal. In bepaalde gevallen is de notentekst enigszins aangepast, namelijk in die situaties waarbij door het gebruik van twee handen op twee verschillende klavieren, technische problemen (bijvoorbeeld te grote grepen voor één hand) zouden kunnen ontstaan. In sommige gevallen moest de notentekst ook worden aangepast vanwege de beperkingen van de klavier- of pedaalomvang van een orgel. Soms worden alternatieven geboden voor orgels met slechts een klavieromvang tot d'".

De voorgestelde registraties zijn allemaal gedacht voor het Moreau-orgel van de St. Janskerk te Gouda, waar deze werken buitengewoon fraai tot hun recht komen.
De hier uitgegeven werken zijn te beluisteren op een Mendelssohn-CD van Christiaan Ingelse, die door de *Stichting Gouds Orgelcomité* is uitgegeven.

Tot slot wil ik mijn vrouw Anneke hartelijk danken voor de schitterende aquarel *En dansant,* die zij speciaal voor de cover van deze uitgave heeft gemaakt.

Christiaan Ingelse
Gouda, juni 2009

FOREWORD

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809 - 1847) composed, in total, 48 Lieder ohne Worte for piano, divided between eight volumes of six pieces each. These "Songs Without Words" charm the listener with their touching melodies and their lyrical poetry. Using simple means, Mendelssohn succeeds beautifully in evoking moods, feelings and atmospheres. It is, therefore, no coincidence that Mendelssohn's Lieder ohne Worte have remained among his most popular piano compositions.

I have taken the opportunity to transcribe six of these works for organ. Such a transcription allows the listener to assess the piece in a new light with sometimes surprising consequences. In this instance, the registration possibilities inherent on the organ can be utilised to intensify the intended atmosphere.
In the *Venitianisches Gondellied*, for example, the use of warm strings and flutes evokes, most effectively, images of the sultry Venetian summer evening. The structure and transparency of the music can also be increased through the use of multiple manuals and pedal. Melodic lines can be played on a solo registration, for example in the *Andante con moto* (No.1 op.19). The *Andante grazioso* (No. 11 op. 62) when played with a reed in the left hand, almost brings to mind a Romantic echo of the French Baroque Basse de Cromhorne. The addition of the pedal adds definition to the bass. In the lighthearted *Spinnerlied* (No. 34, op. 67), for example, the light bass accents in the pedal offer a charming effect. It is my opinion, therefore, that these Lieder ohne Worte can be seen as an enrichment of Mendelssohn's organ oeuvre through the addition of a number of engaging character pieces.

I have tried to preserve Mendelssohn's original material as far as possible. In a number of cases, I have lengthened certain notes in order to take into account the effect of the sustaining pedal of the piano. In specific instances, the original text has been adapted, namely in the situations whereby the use of two hands on different manuals causes insurmountable technical difficulties (especially caused by stretches which exceed the limitation of the hand's span). In other instances, the text was adapted as a result of the limited manual and pedal compasses of the organ. I have offered alternatives for organs whose manual compass does not extend further than d''' in the treble.

The proposed registrations are conceived for the Moreau organ of the St. Janskerk in Gouda, The Netherlands, which, incidentally, does exceptional justice to these pieces. The works published here can be heard on a Mendelssohn CD recorded by Christiaan Ingelse, and published by the Stichting Gouds Orgelcomité.

In closing, I would like to thank my wife Anneke for her stunning water-colour *En dansant*, conceived specifically for the front cover of this publication.

Christiaan Ingelse
Gouda, June 2009

VORWORT

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809 – 1847) komponierte insgesamt 48 *Lieder ohne Worte* für Klavier, die in acht Heften mit jeweils sechs Stücken erschienen. Diese *Lieder ohne Worte* bestachen durch ihre schönen Melodien, ihre Poesie und ihre Lyrik. Mendelssohn verstand es, mit schönen Mitteln Stimmungen und Gefühle zu erschaffen. Nicht umsonst zählen Mendelssohns *Lieder ohne Worte* noch heute zu den beliebtesten Klavierwerken!
Sechs dieser Klavierwerke habe ich für Orgel bearbeitet.
Bei einer Bearbeitung wird die ursprüngliche Musik aus einer anderen musikalischen Perspektive beleuchtet, was überraschend wirken kann. So kann zum Beispiel eine Stimmung verstärkt werden durch die Registrierungsmöglichkeiten der Orgel.

Bei dem *Venetianischen Gondellied* tauchen durch den Gebrauch warmer Streicher und Flötenregister wie von selbst die Bilder eines schwülen Sommerabends in Venedig auf. Auch die musikalische Struktur und Klarheit kann zum Beispiel durch den Gebrauch von mehreren

Klavieren und Pedal verdeutlicht werden. Die Melodie kann mit Hilfe einer hervorgehobenen Registrierung verstärkt werden, wie zum Beispiel beim *Andante con moto* (No. 1 op. 19). Das *Andante grazioso* (No. 11 op. 62) klingt mit seiner Zungenwerk – Registrierung in der linken Hand beinahe wie das romantische Pendant zu einem französisch - barocken *Basse de Cromhorne*. Das Pedal sorgt häufig für einen unterstreichenden Bass. Bei dem leichtfüßigen *Spinnerlied* (No. 34, op. 67) sorgen die leichten Bassakzente im Pedal für ein schönes Resultat. Ich bin der Meinung, dass diese *Lieder ohne Worte* die "Orgelmusik" von Mendelssohn mit fesselnden Charakterstücken bereichern.

In der Vorgehensweise habe ich Mendelssohns Musik, so weit es mir möglich war, unversehrt gelassen. Manchmal habe ich Töne länger gemacht als im Orignial, um auf diese Weise das nachklingende Klavierpedal zu berücksichtigen. In bestimmten Fällen wurde der Notentext etwas angepasst und zwar in Situationen in denen durch den Gebrauch von zwei Händen auf unterschiedlichen Klavieren (z. B. bei Griffen, die für eine Hand zu groß sind) technische Probleme entstehen könnten. In manchen Fällen musste der Notentext wegen des beschränkten Klavier- oder Pedalumfangs der Orgel angepasst werden. Stellenweise werden Alternativen angeboten für Orgeln die nur über einen Klavierumfang bis d'" verfügen.

Die vorgeschlagenen Registrierungen sind für die Moreau - Orgel der St. Janskerk in Gouda gedacht, auf der diese Werke außergewöhnlich schön zur Geltung kommen. Die hier veröffentlichten Werke sind auf einer Mendelssohn – CD von Christiaan Ingelse zu hören, die durch die *Stichting Gouds Orgelcomité* herausgegeben worden ist.

Abschließend möchte ich meiner Frau Anneke herzlich danken für ihr großartiges Aquarell *En dansant*, das sie speziell für das Cover dieser Veröffentlichung gemalt hat.

Christiaan Ingelse
Gouda, Juni 2009

CHRISTIAAN INGELSE

Christiaan Ingelse, geboren in 1948 in Haarlem, studeerde orgel en kerkmuziek aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en aan de Hochschule für Musik und darstellende Kunst in Wenen. Bij het behalen van zijn solodiploma werden hem de zilveren Fockmedaille en de Nicolaiprijs toegekend. Hij bekroonde zijn orgelstudie met het behalen van de Prix d'Excellence. Christiaan Ingelse is hoofdorganist van de Grote- of St. Janskerk in Gouda. Christiaan Ingelse geeft regelmatig orgelconcerten in binnen- en buitenland.
Hij maakte vele CD's, waaronder en integrale opname op dubbel CD van het "Dritter Theil der Clavier Übung " van Johann Sebastian Bach en een CD-produktie getiteld: "*Orgelmuziek uit Gouda's St.-Jan* en andere Nederlandse orgelmuziek". Zijn nieuwste productie is een Mendelssohn-CD met o.a. een aantal bewerkingen voor orgel van Mendelssohn's pianowerken.
Ook deze door Boeijenga Music Publications uitgegeven *Lieder ohne Worte* zijn in deze opname te beluisteren.
Christiaan Ingelse werkte als redacteur en auteur mee aan het "Nieuw Handboek voor de Kerkorganist". Verder is hij actief als componist van koraalmuziek. Diverse bundels met zijn koraalcomposities zijn in druk verschenen. Bij Den Hertog verscheen een CD waarin Ingelse zijn eigen psalmbewerkingen speelt: Canticum Novum.
Christiaan Ingelse werkt momenteel aan een nieuwe lesmethode voor kerkorgel: Organo Pleno, waarvan de eerste vier delen inmiddels bij Willemsen zijn verschenen. www.christiaaningelse.nl

CHRISTIAAN INGELSE

Christiaan Ingelse was born in 1948 in Haarlem, the Netherlands. He studied organ and church music at the Royal Conservatory of Music in The Hague and at de Hochschule fúr Musik und darstellende Kunst in Vienna. When he graduated for his solo diploma he was awarded the silver Fock Medal and the Nicolai Prize. He also won the Prix d'Excellence. Christiaan Ingelse is head organist of the Great or St. John's Church in Gouda since 1988.
He has made many CD's including a complete recording on double CD of J. S. Bach's "Dritter Theil der Clavier Übung" and a CD of "*Orgelmuziek uit Gouda's St.-Jan* en andere Nederlandse orgelmuziek" (Organmusic from the St. Jan of Gouda and other Dutch composers).
His newest production is a Mendelssohn-CD with among others organ-trancriptions of pianoworks of Mendelssohn. Also this by Boeijenga Music Publications published *Lieder ohne* Worte are to listen on this recording.
Christiaan Ingelse worked as editor and author on the "New Handbook for the Church Organist". Furthermore he is active as composer of chorale music. He has published several volumes of his compositions. A CD was brought out by Den Hertog in which Ingelse plays his own Psalm versions, "Canticum Novum". At this time he is working on a new teaching method for church organ titled,"Organo Plano". Four volumes have already been published by Willemsen. www.christiaaningelse.nl

CHRISTIAAN INGELSE

Christiaan Ingelse, 1948 in Haarlem geboren, studierte Orgel und Kirchenmusik am *Koninklijk Conservatorium voor Muziek* in Den Haag und an der Hochschule für Musik und darstellende Kunst in Wien. Anläßlich der Überreichung seines Solodiploms für Orgel wurden ihm auch der *Nicolai prijs* und die silberne *Fock-medaille* verliehen. Er bekrönte sein Orgelstudium in Den Haag mit der Erwerbung der *Prix d'Excellence*.Christiaan Ingelse ist Haupt-Organist an der *Grote of Sint Janskerk* in Gouda.
Er gibt regelmäßig Konzerte in den Niederlanden und im Ausland. Er machte viele CD's u.a. eine integrale Aufnahme vom Dritter Teil der Klavierübung von J. S. Bach und eine Aufnahme mit Orgelmusik aus der St. Jans-Kirche von Gouda und andere holländische Komponisten. Seine neueste Produktion ist ein Mendelssohn-CD mit u.a. einigen Bearbeitungen für Orgel von Mendelssohn's Klavierwerke. Auch diese, durch Boeijenga Music Publications herausgegeben *Lieder ohne Worte* sind in dieser Aufnahme ab zu hören.
Christiaan Ingelse arbeitete als Redakteur und Autor mit an "Het Nieuw Handboek voor de Kerkorganist" (Handbuch für den Kirchenorganist). Christiaan Ingelse ist aktiv als Komponist von Choralmusik für Orgel. Verschiedene seiner Choralkompositionen sind als Blattmusik herausgegeben. Er machte einen CD mit eigener Choralmusik: *Canticum Novum*. Im Moment schreibt Christiaan Ingelse eine neue sechs-teilige Methode für Orgel (Herausgabe Willemsen). www.christiaaningelse.nl

Zes"Lieder ohne Worte" van Felix Mendelssohn

Bewerking voor orgel: Christiaan Ingelse

Andante con moto
Op. 19, no. 1

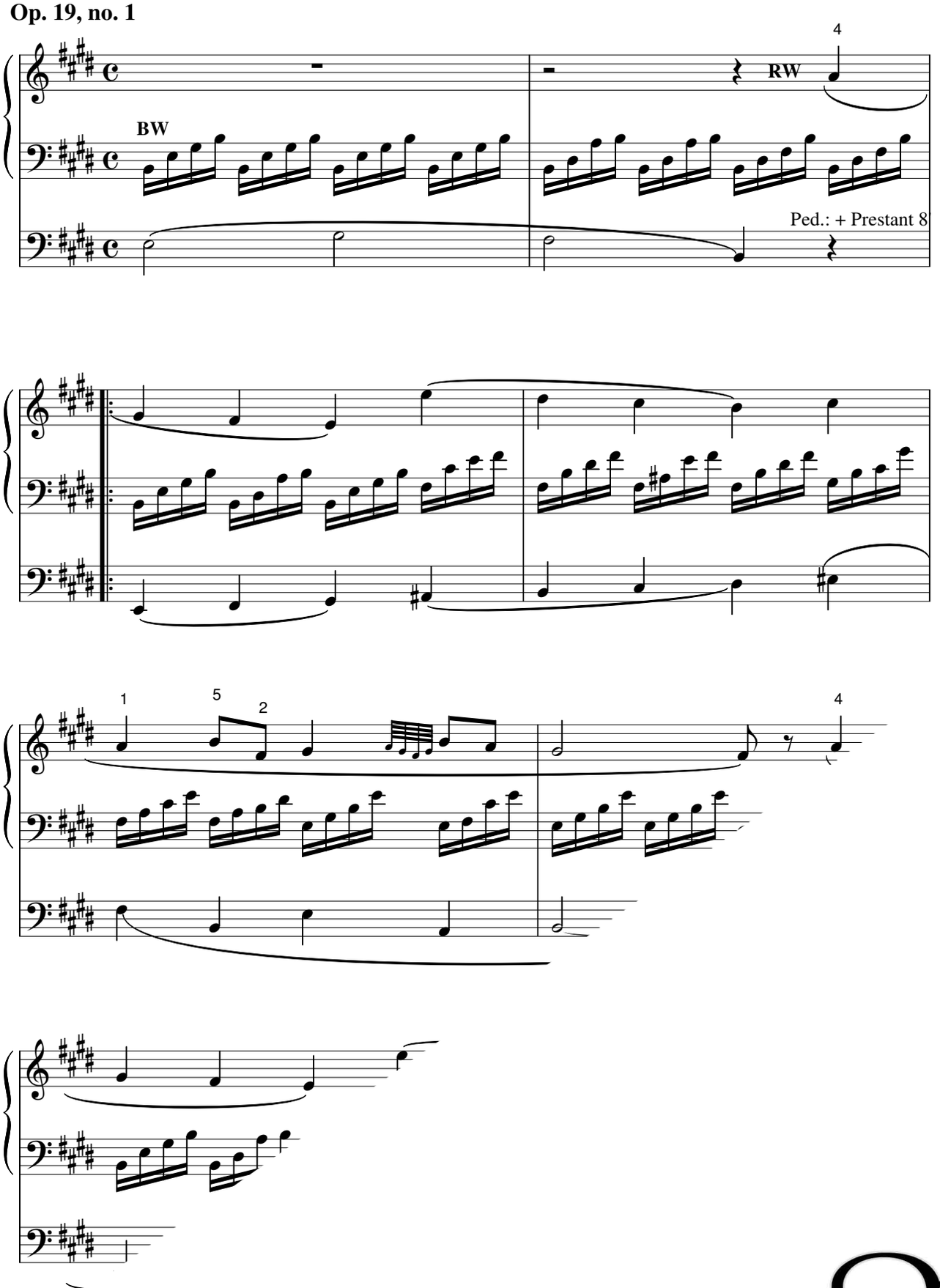

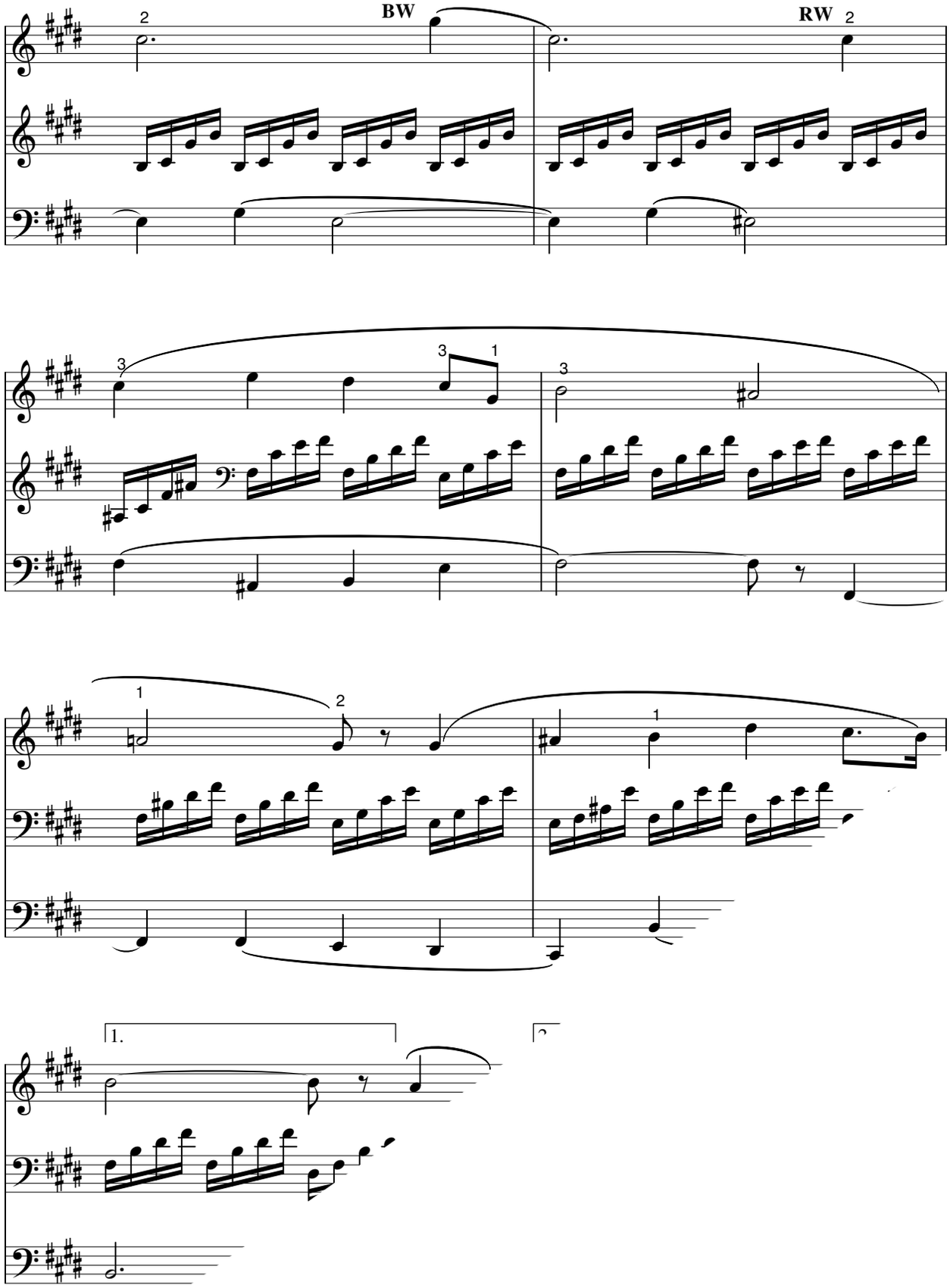
BW
RW
1.

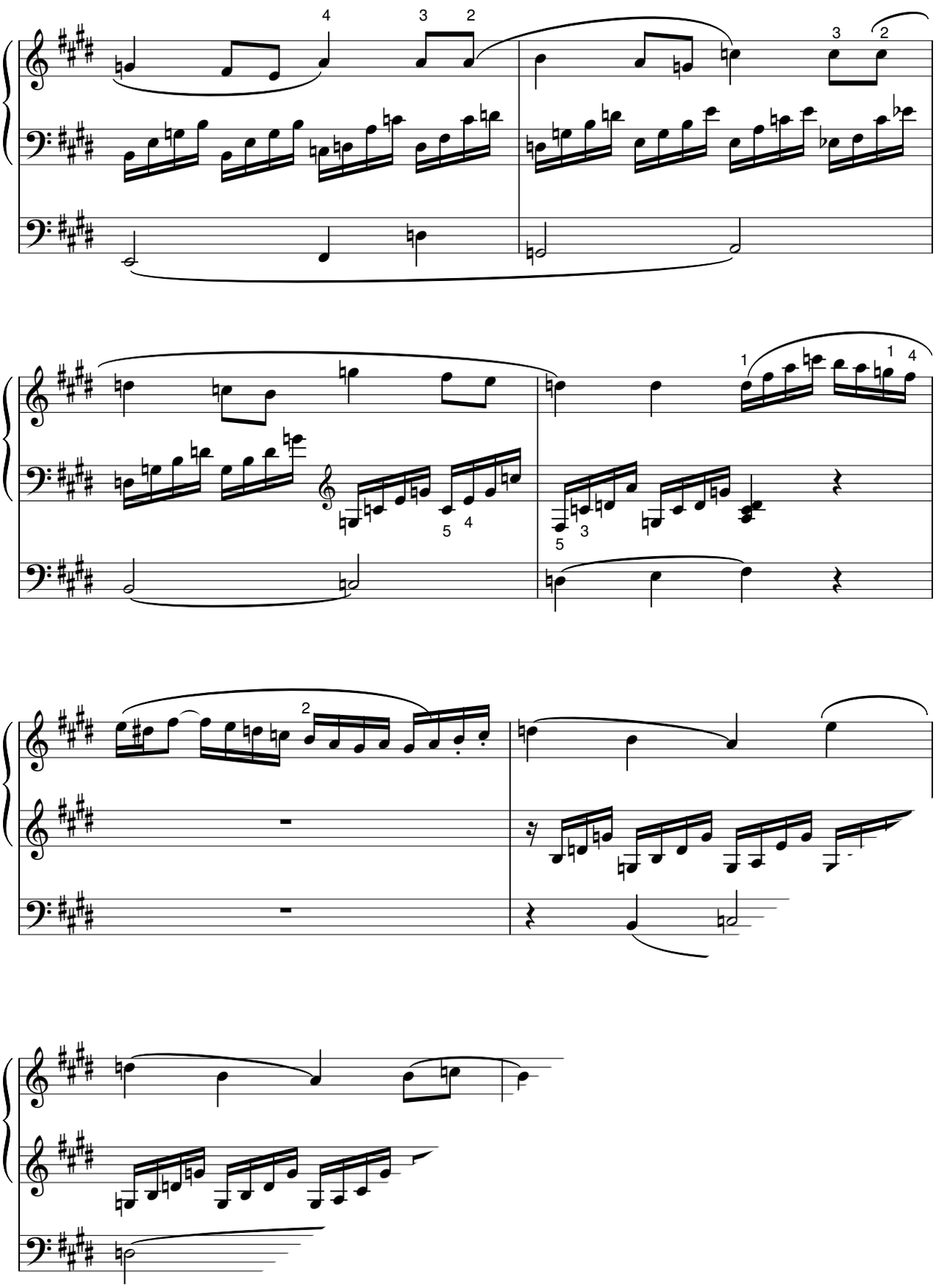

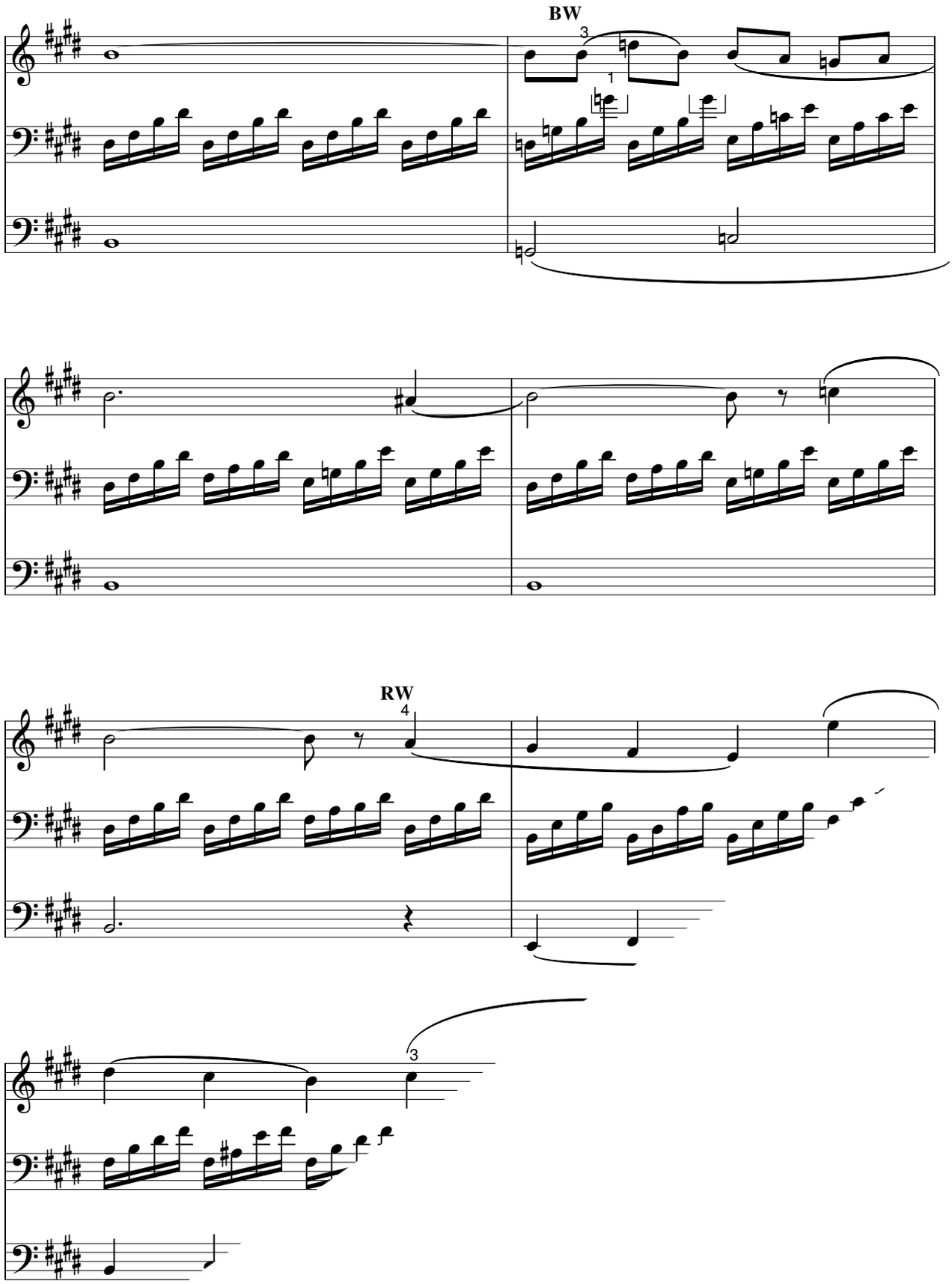
BW
RW

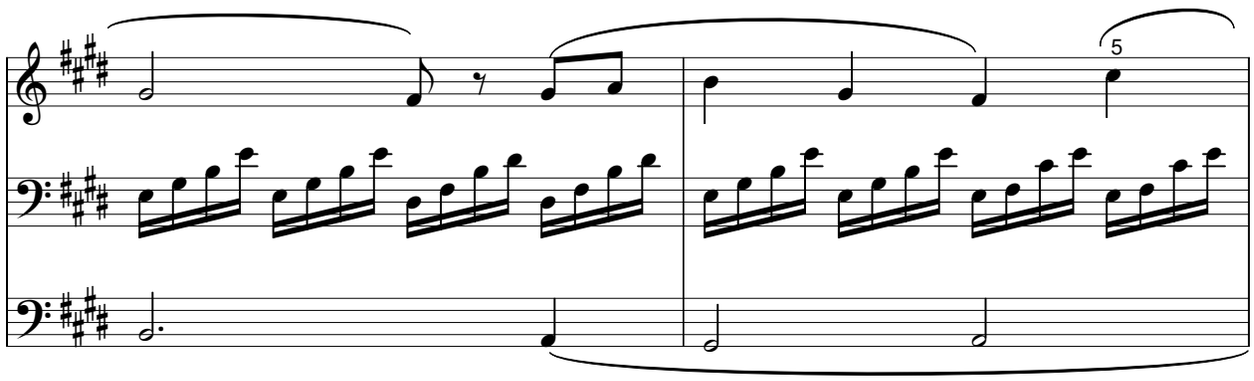
5

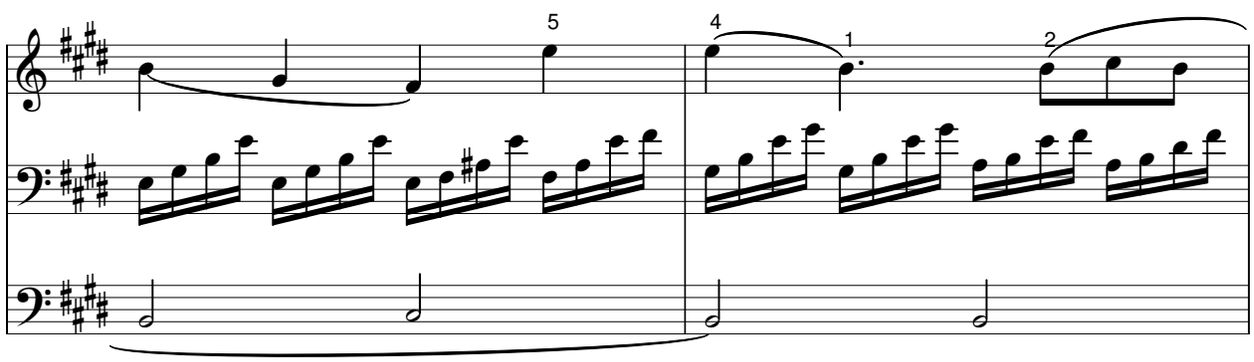
5
4
1
2

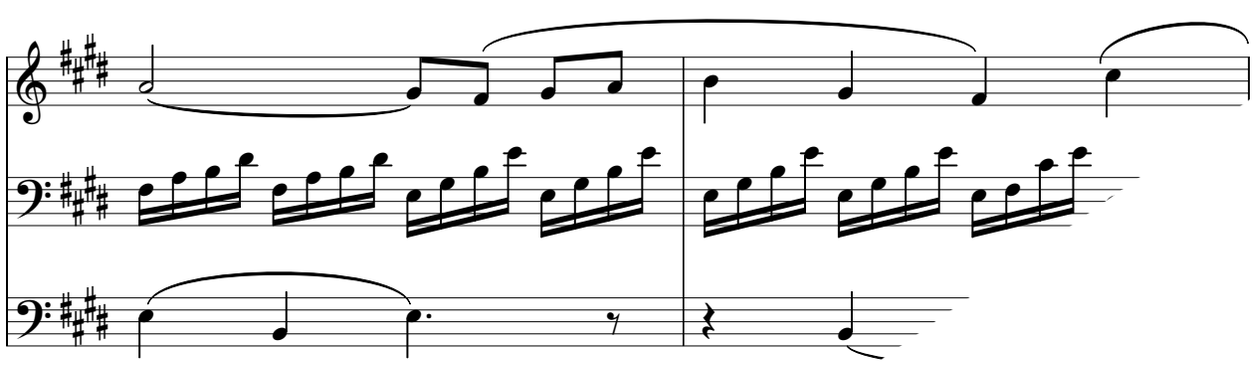

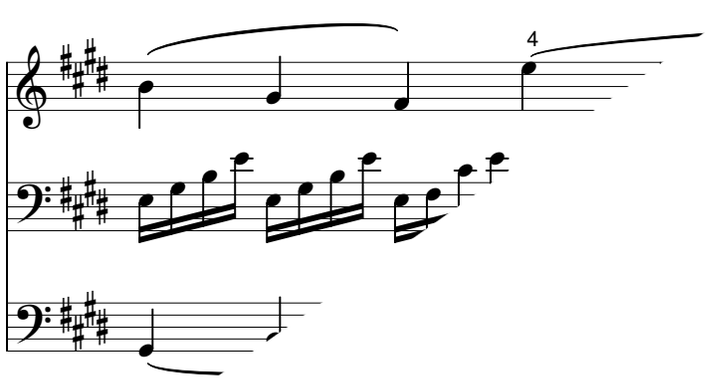
4

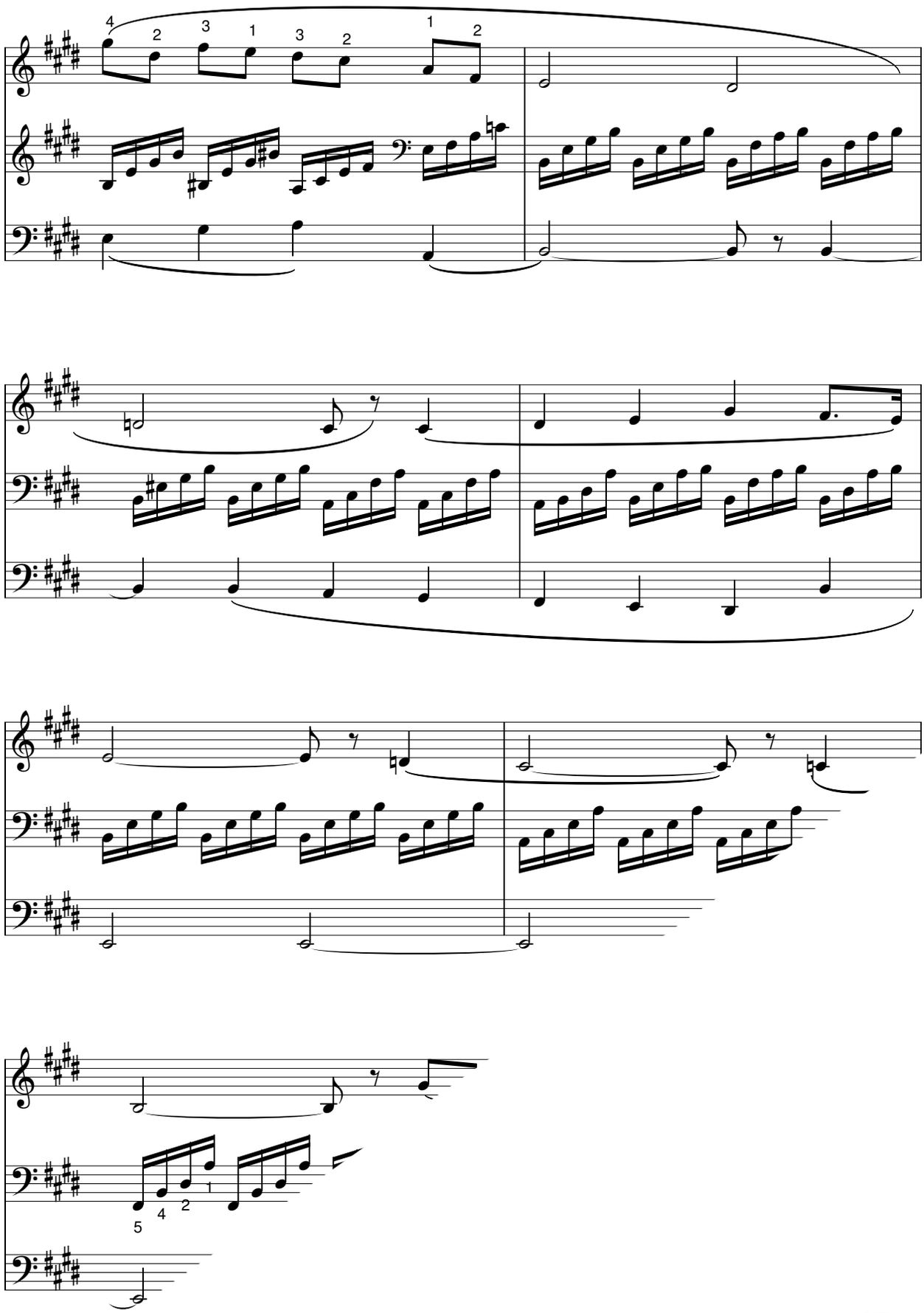

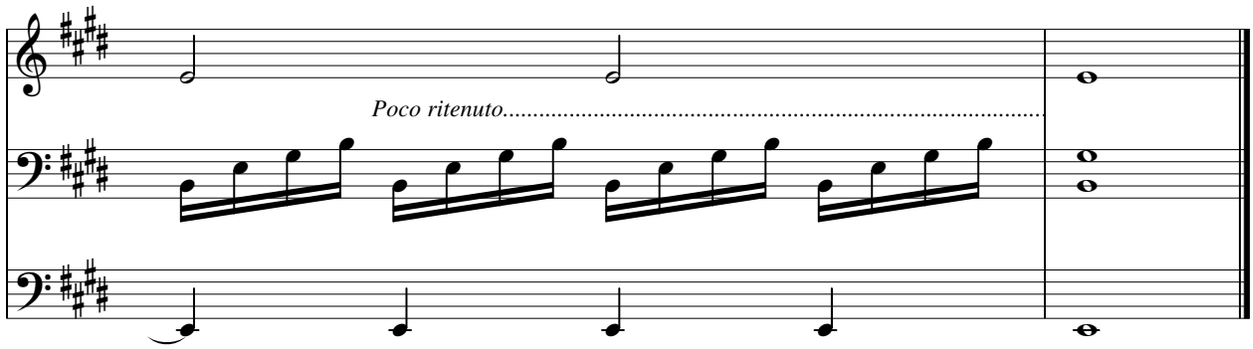

Venetianisches Gondellied Op. 19, no 6
Andante sostenuto

RW: Holpijp 8', Fluit travers 8' (of holpijp koppelen aan HW fluit 8'), Tremulant
BW: Salicionaal 8', Viola di Gamba 8'
Ped.: Subbas 16', Wijdgedekt 8'

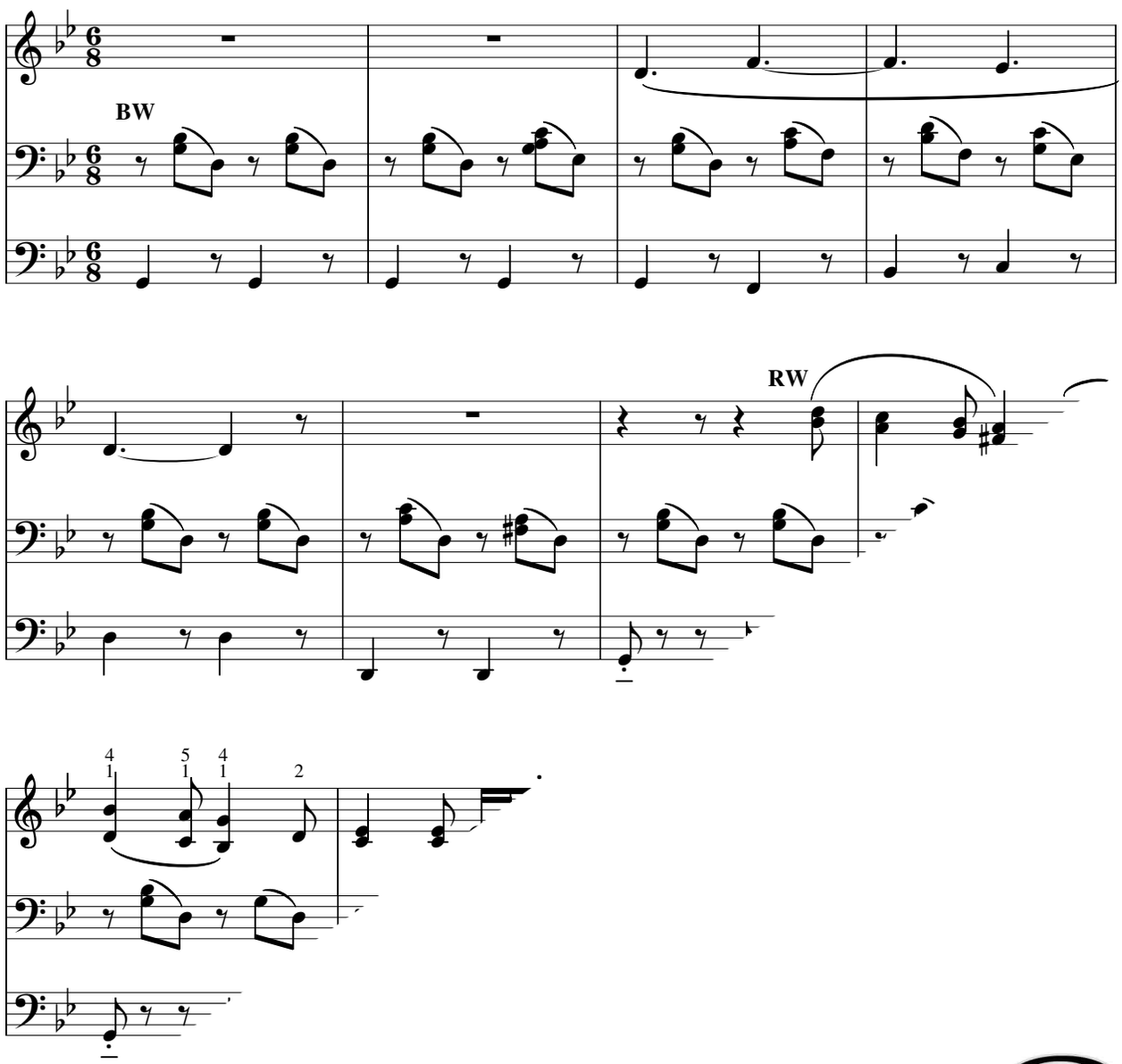

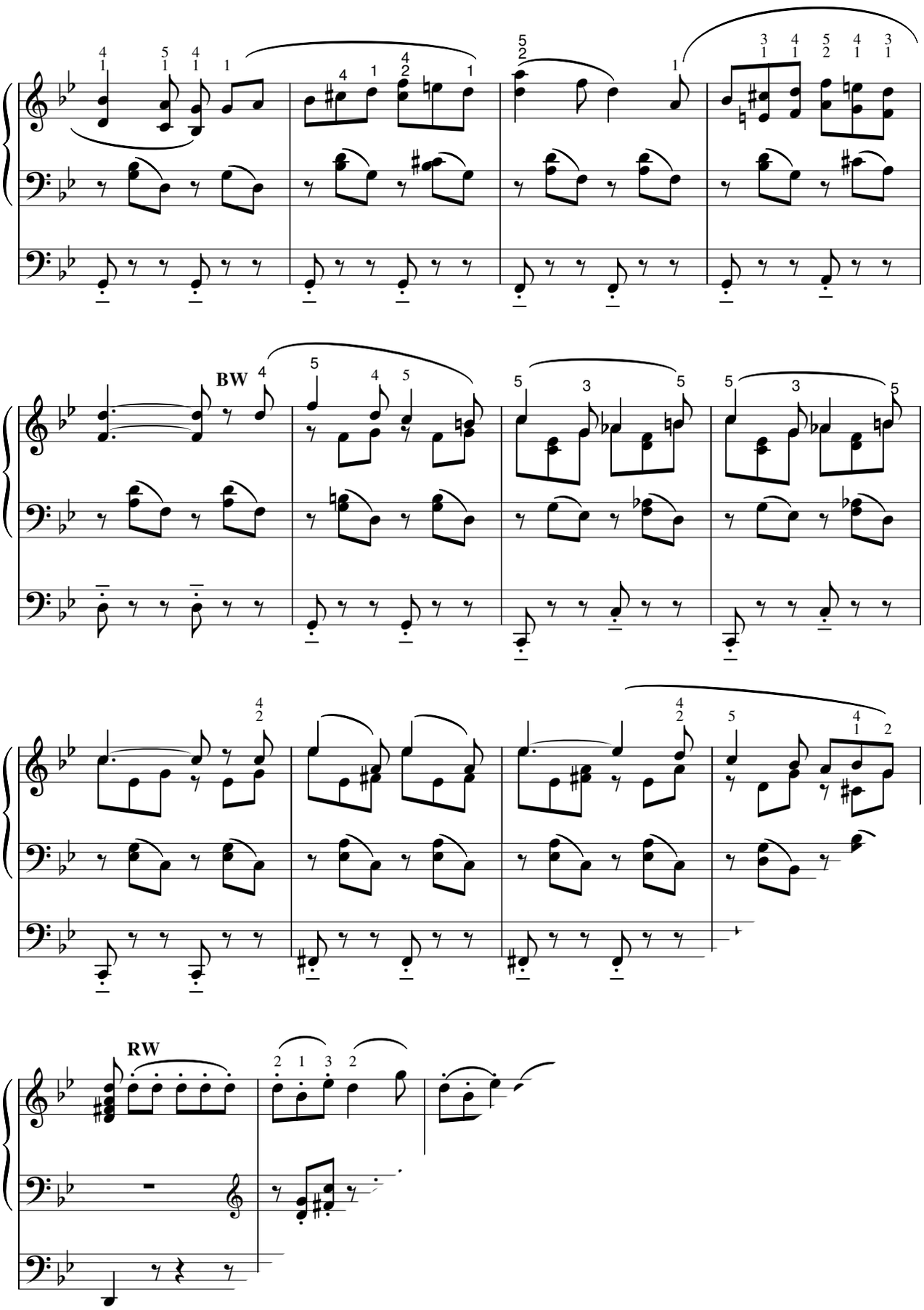
BW
RW

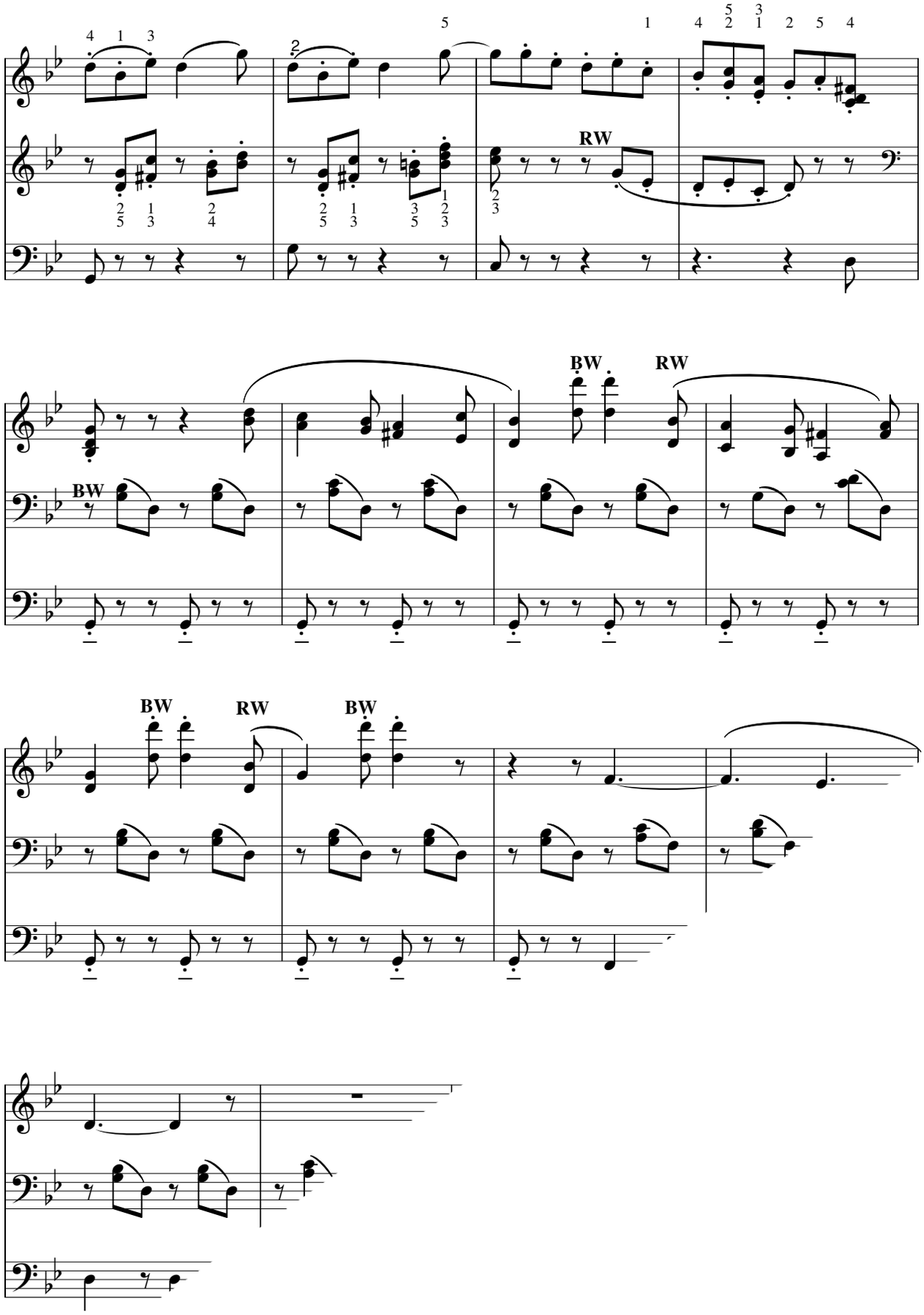
RW
BW
RW
BW
RW
BW

Andante grazioso Op. 30 no. 11

HW: Prestant 8', Holpijp 8'
RW: Prestant 8'
BW: Echoholpijp 8', Quintadeen 8', Echofluit 4', Nasard 3', Vox Humana 8'
Ped.: Prestanten 16' en 8', Subbas 16'

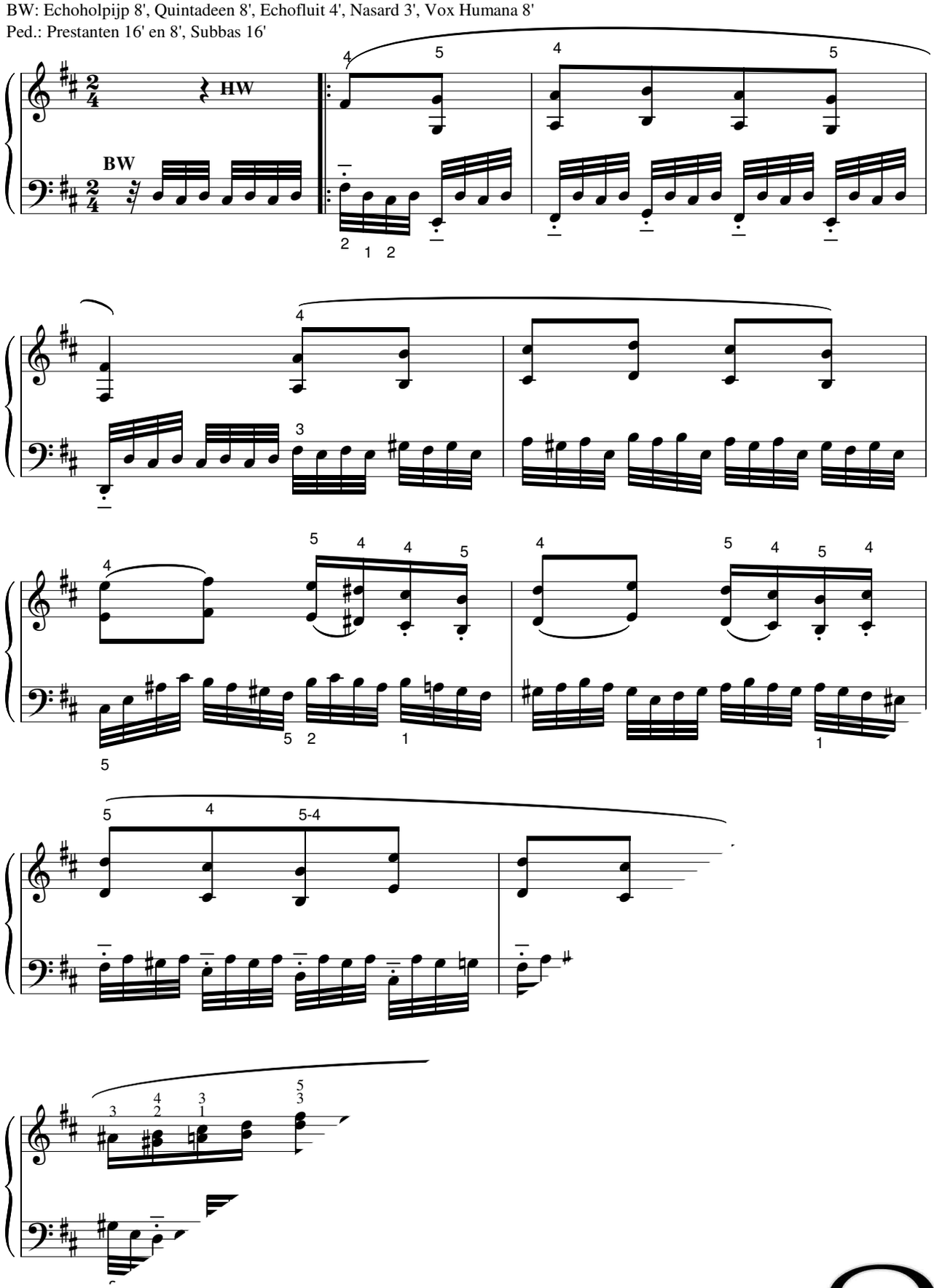

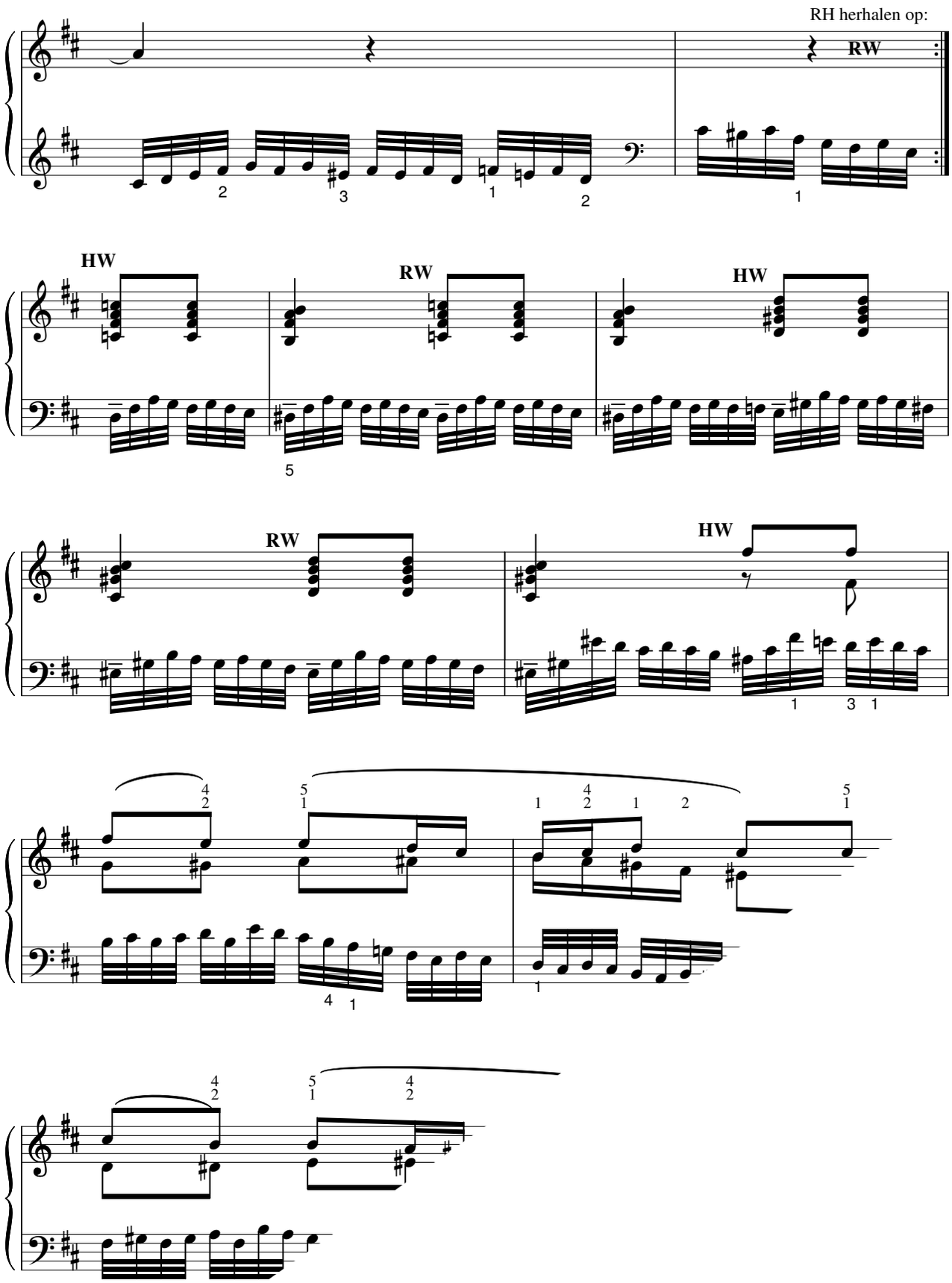
RH herhalen op:
RW
HW
RW
HW
RW
HW

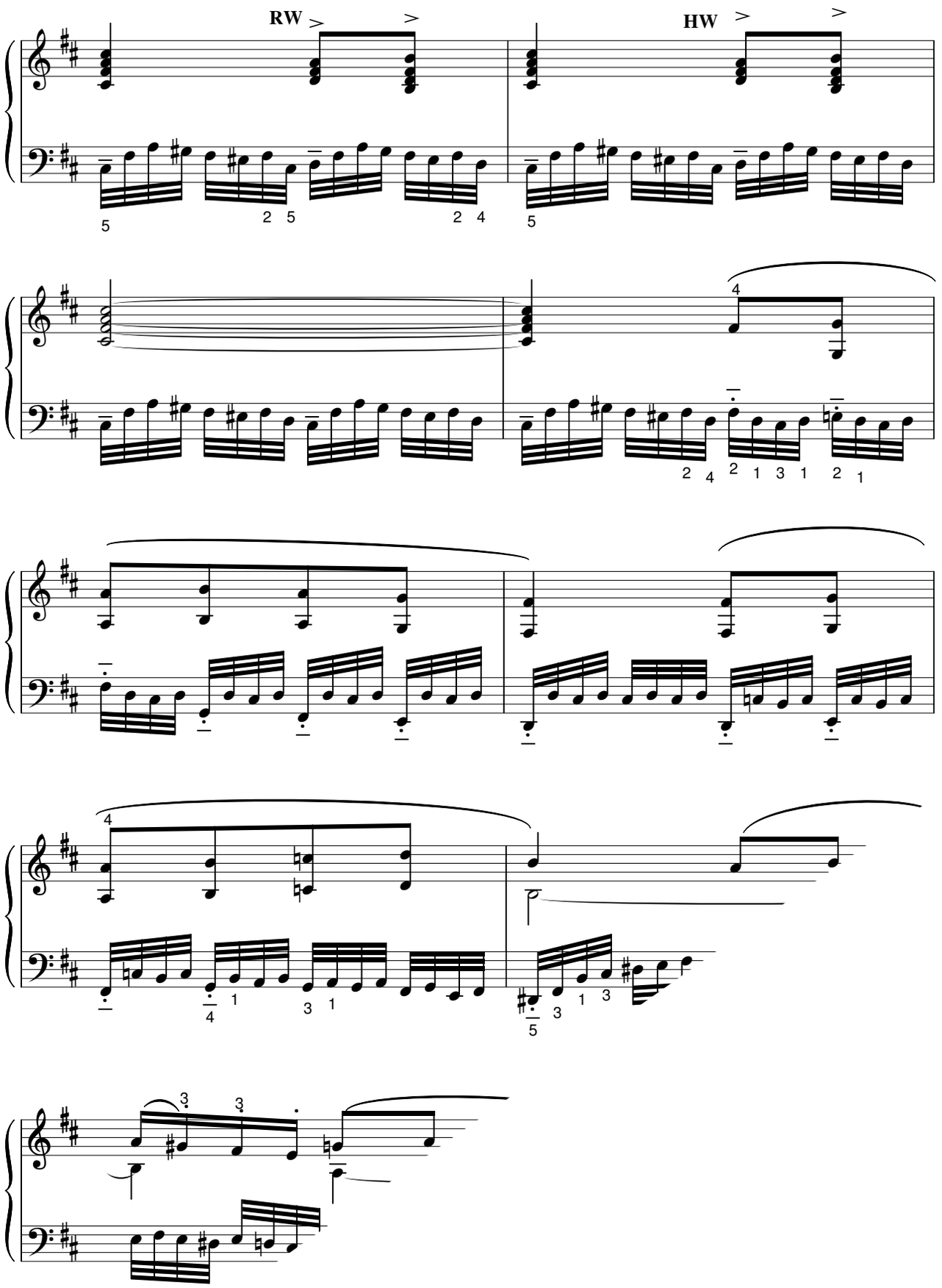
RW
HW

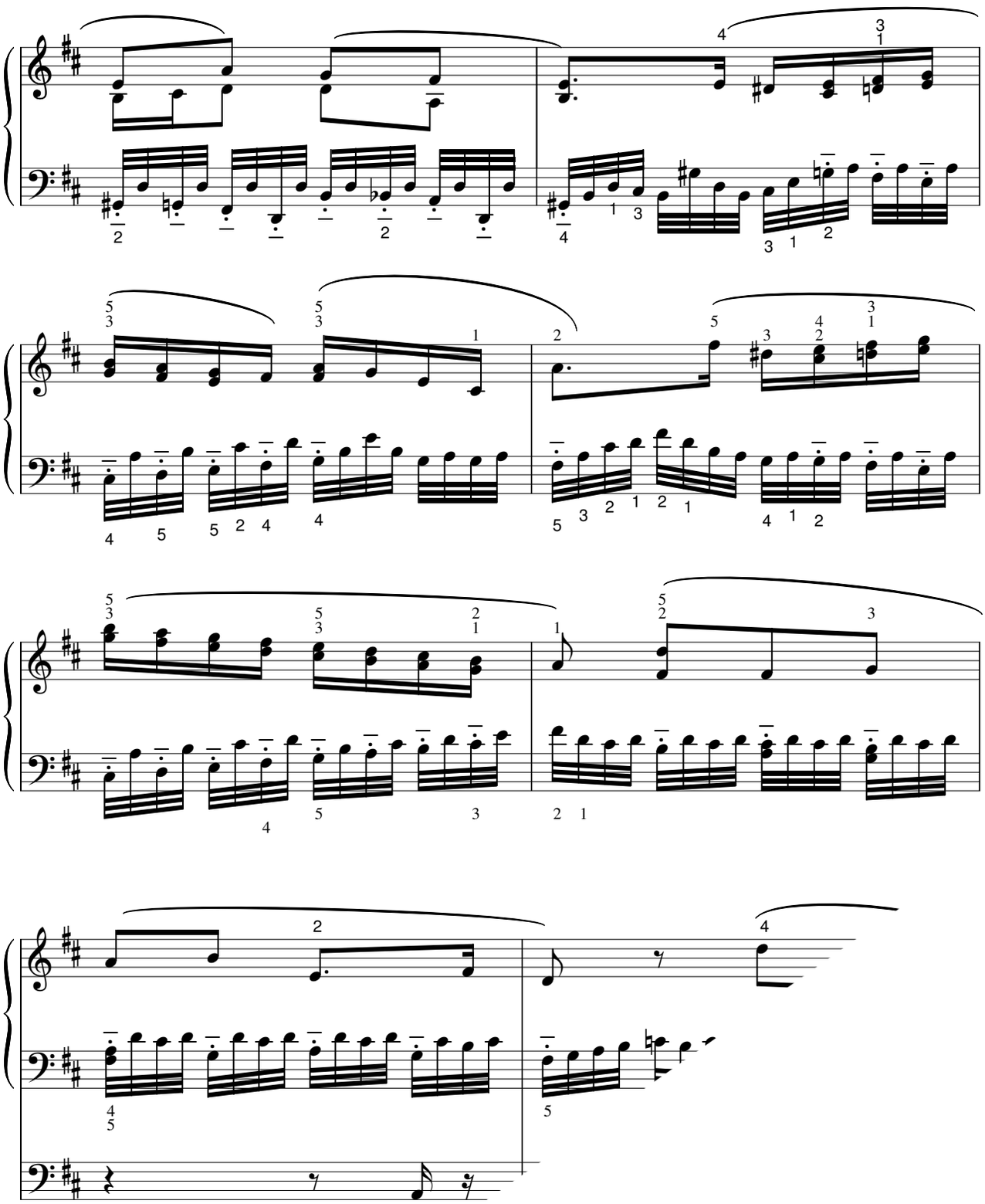

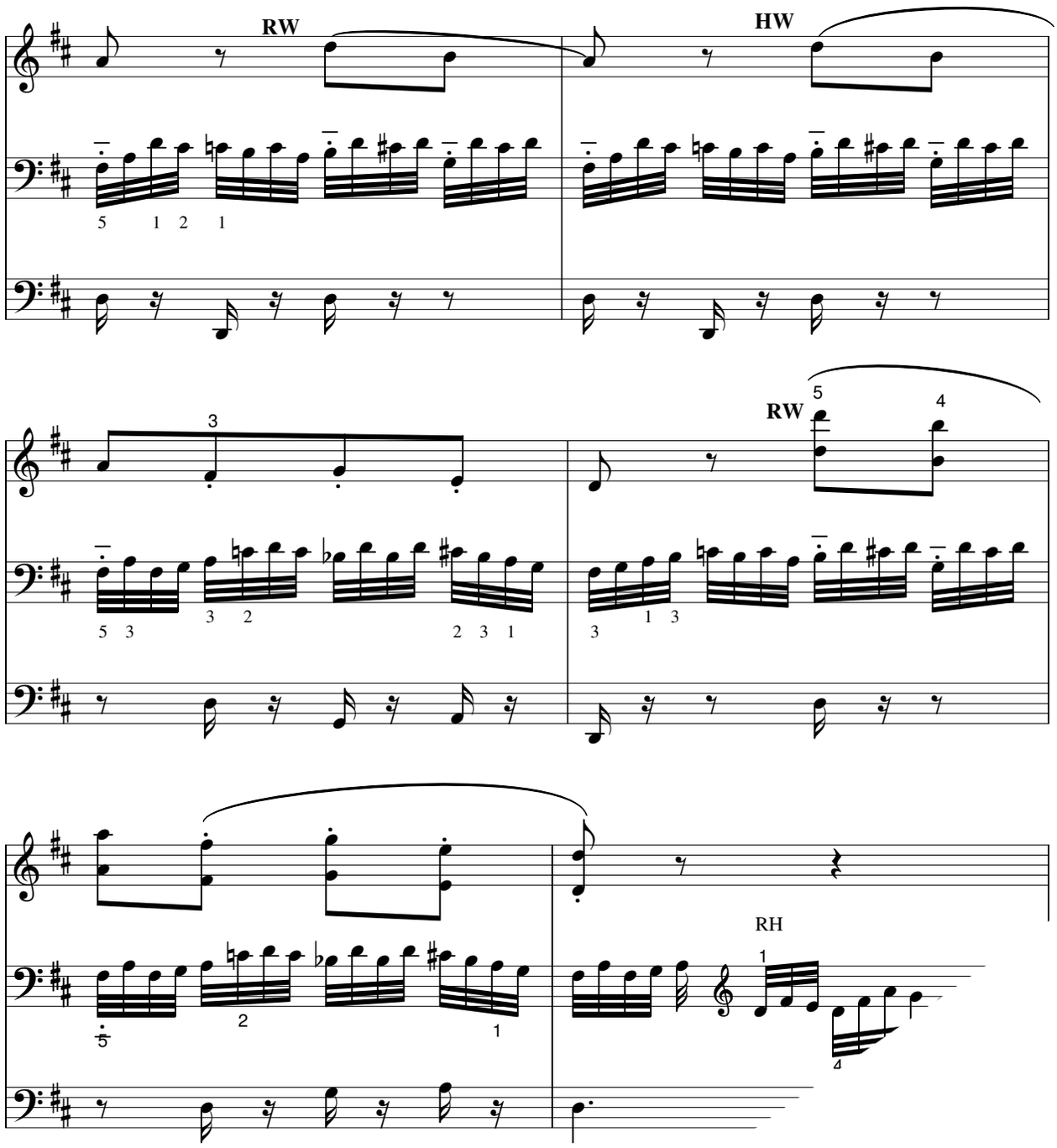

- Nasard 3'

- Echo Fluit 4'

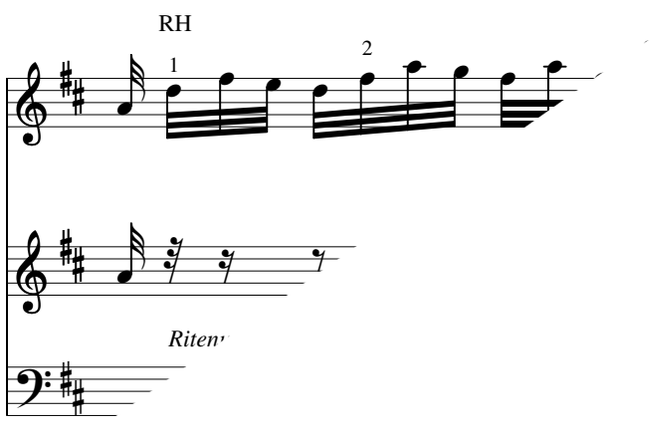

Allegro non troppo Op. 38 no. 14

RW: Prestant 8', Fluit Travers 8'
BW: Echo Holpijp 8', Salicionaal 8', Viola di Gamba 8'
Ped.: Prestant 16', Subbas 16', Prestant 8'

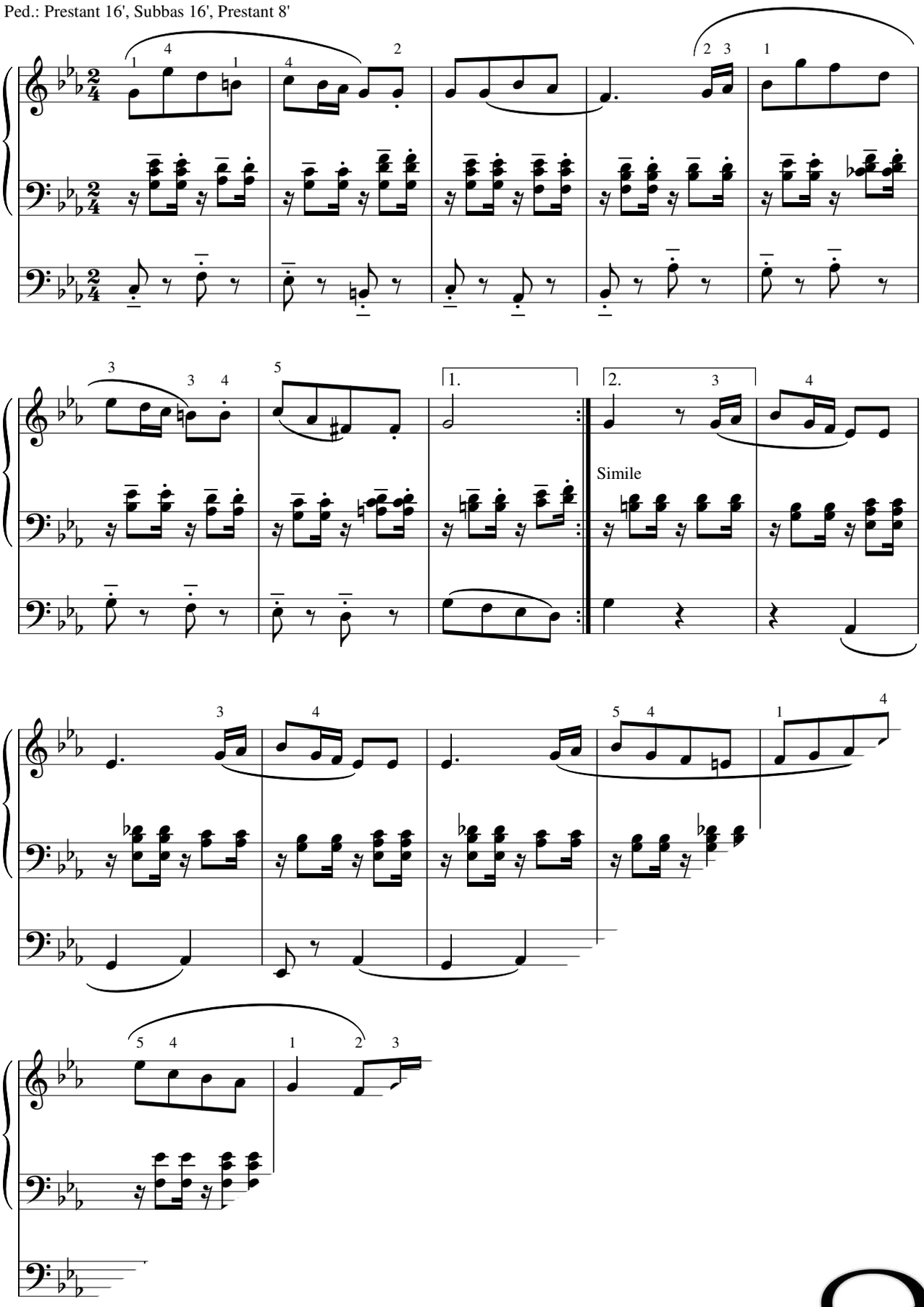

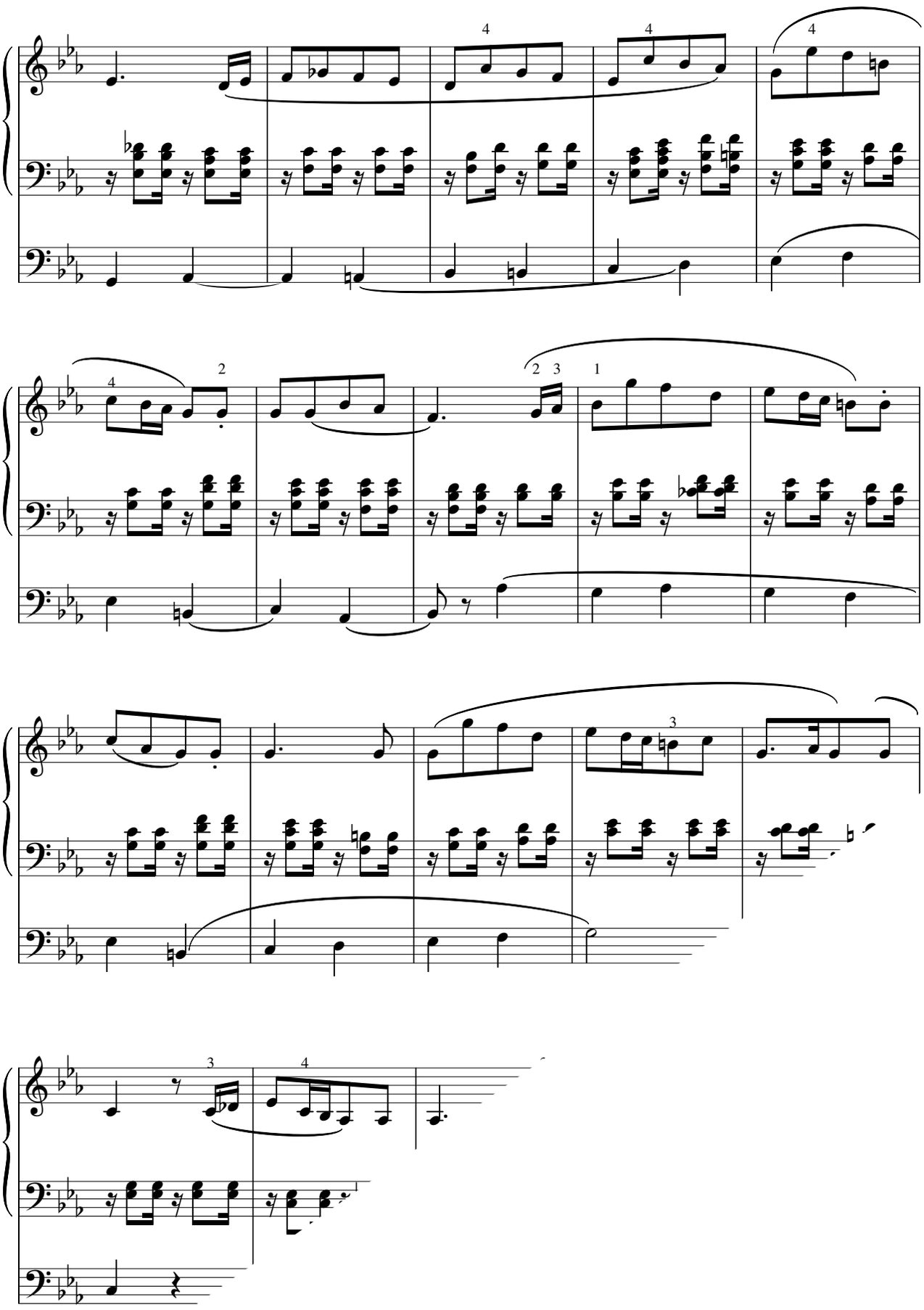

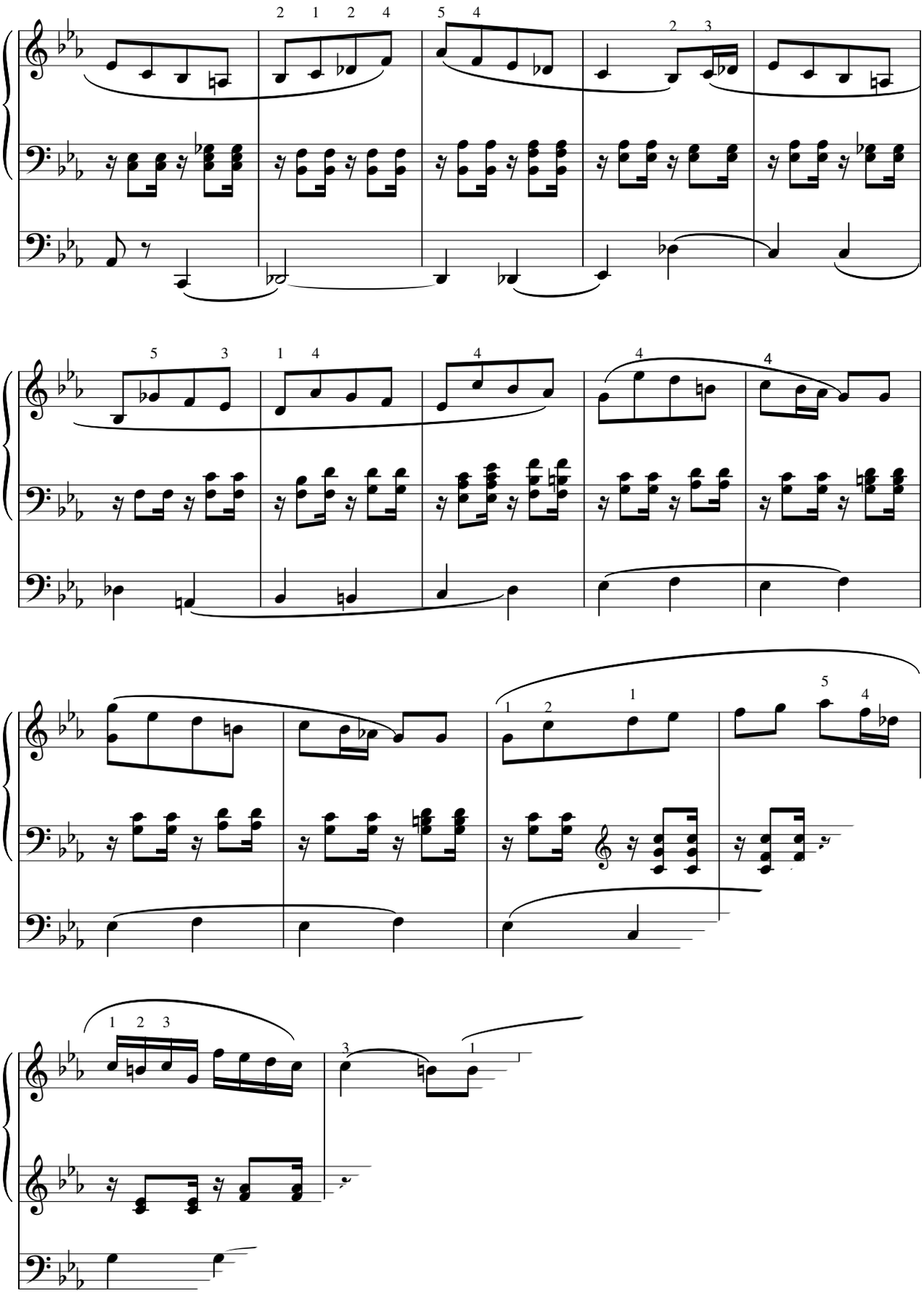

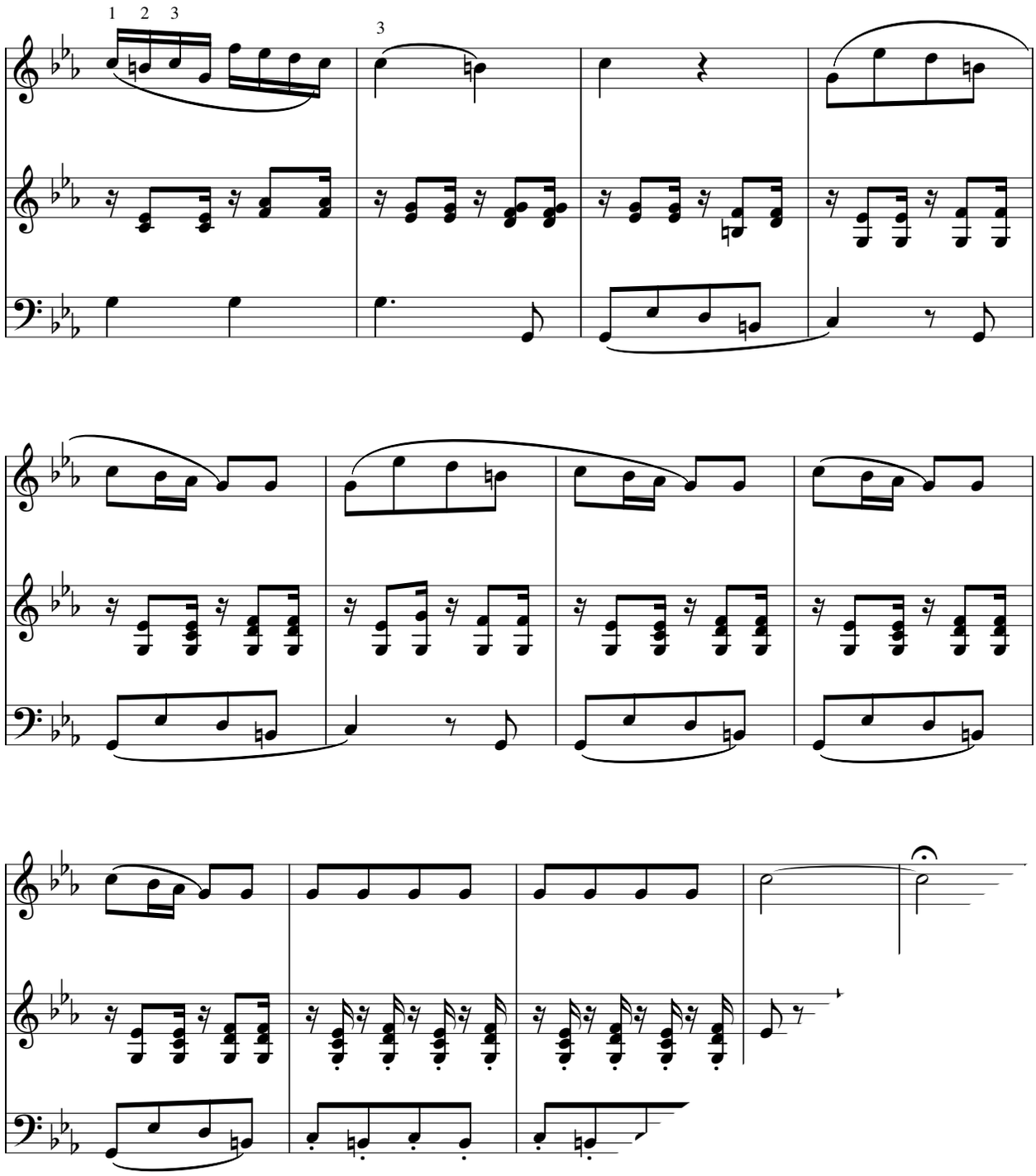

Andante maestoso ("Trauermarsch") Op. 62 No. 27

(Deze"Trauermarsch" is door I. Moscheles
geïnstrumenteerd en tijdens de begrafenis van
Mendelssohn in Leipzig gespeeld.)

HW: Prestanten 8', 4', 2', Trompet 8'
RW: Prestanten 8', 4', 2', Quint 3
BW: Alle 8' labialen, behalve Viola di Gamba
Ped.: Pestanten 16' en 8', Subbas 16'
HW-RW, Ped.-HW

Bij klavieromvang tot d'''

HW: + Mixtuur
RW: + Trompet 8', Cornet

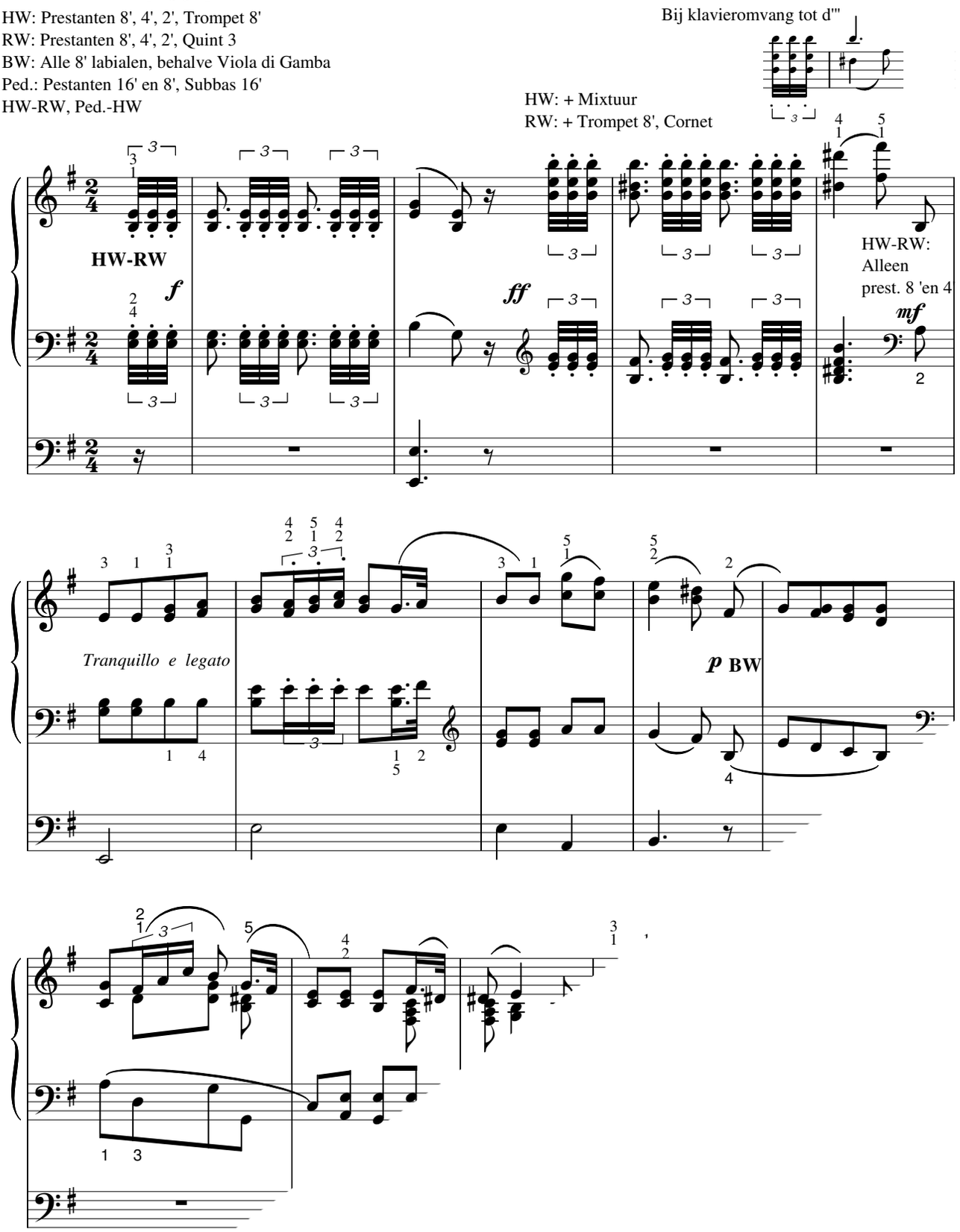

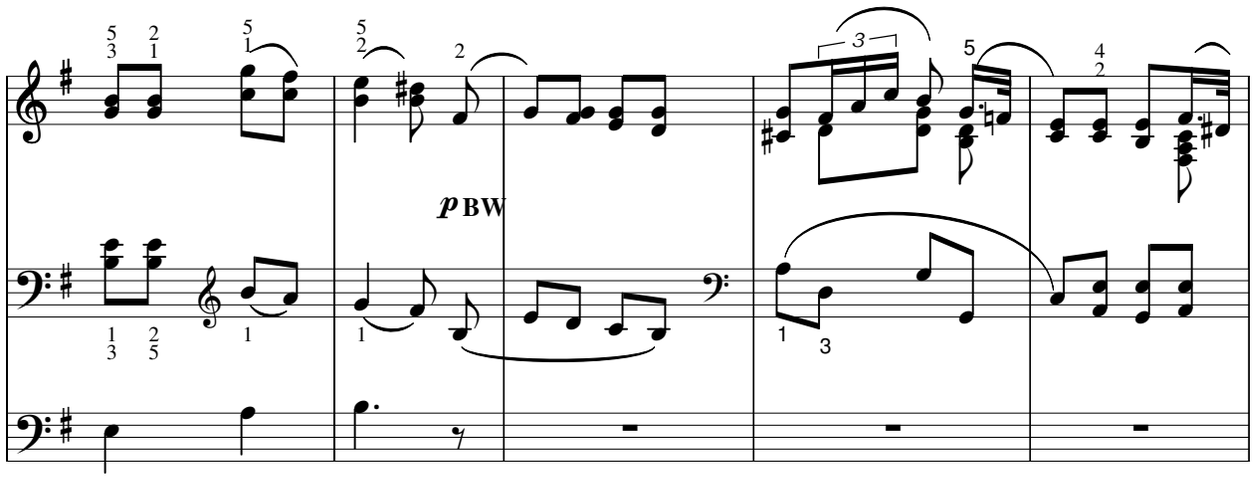
p BW

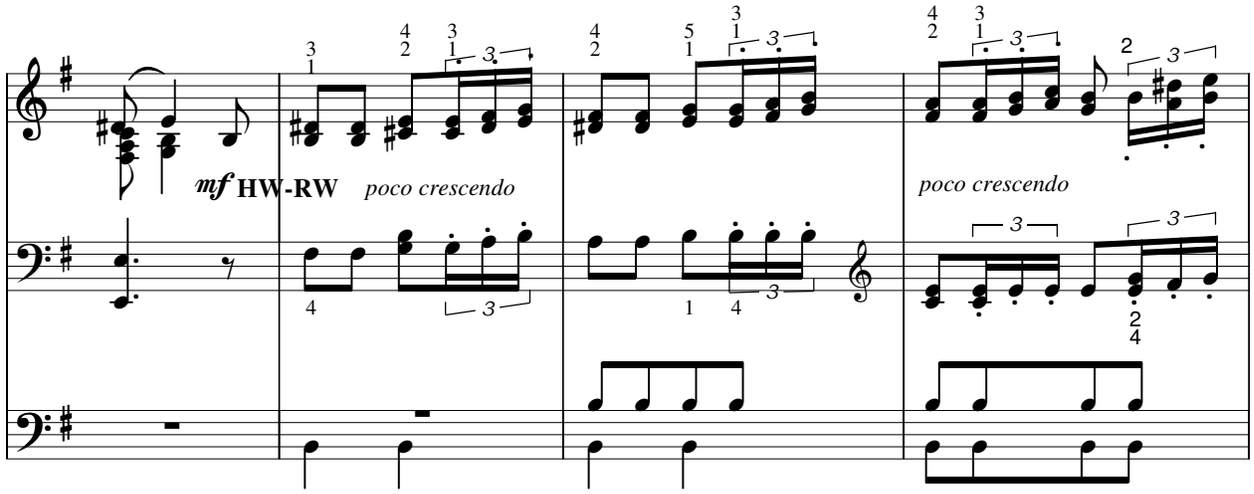
mf HW-RW
poco crescendo
poco crescendo

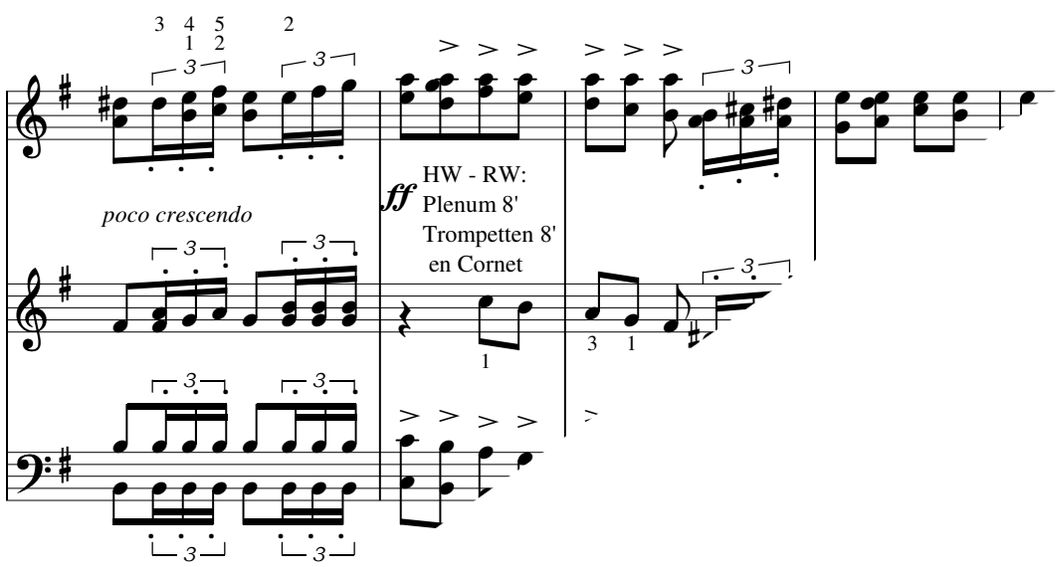
poco crescendo
ff HW - RW:
Plenum 8'
Trompetten 8'
en Cornet

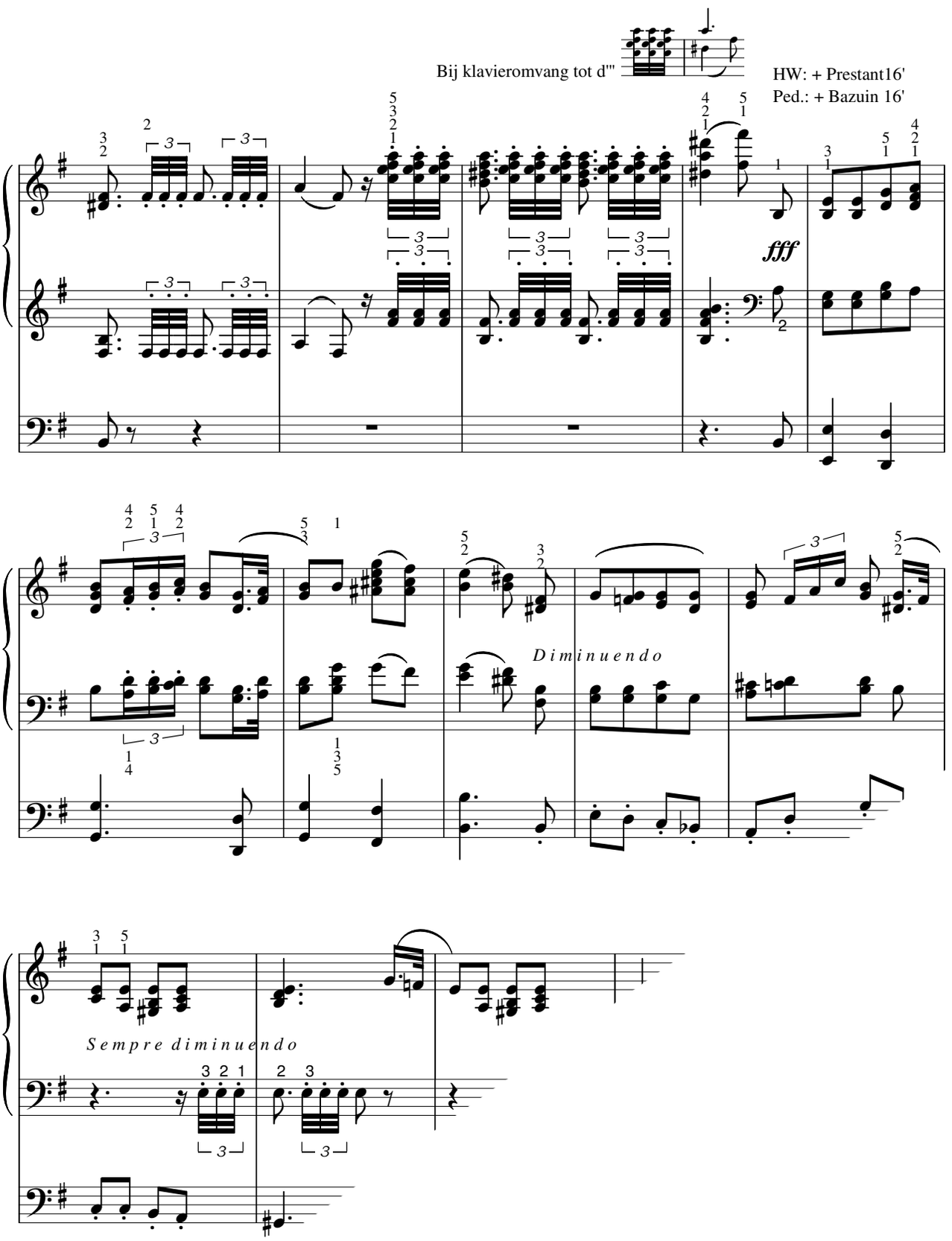
Bij klavieromvang tot d'''
HW: + Prestant16'
Ped.: + Bazuin 16'
fff
Diminuendo
Sempre diminuendo

Alleen Salicionaal 8' of octaaf 4' een octaaf lager

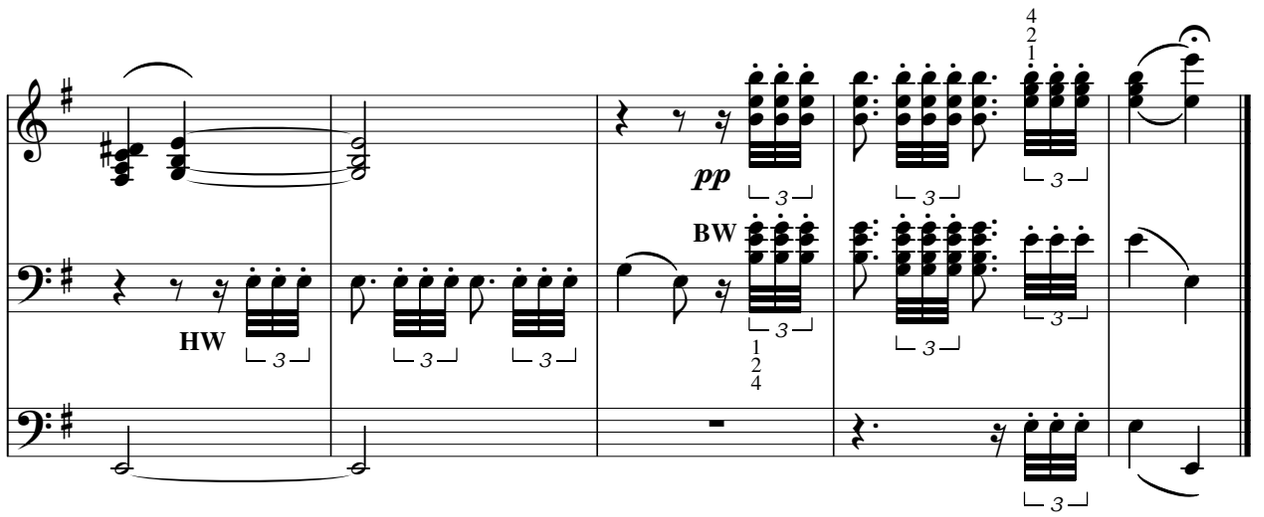

Presto ("Spinnerlied")

HW: Holpijp 8', Openfluit 4'
RW: Gedekte fluit 4'
BW: Quintadeen 8', Echo Holpijp 8', Echo Fluit 4'
Ped.: Prestant 16', Subbas 16', Wijd Gedkt 8'
HW-BW

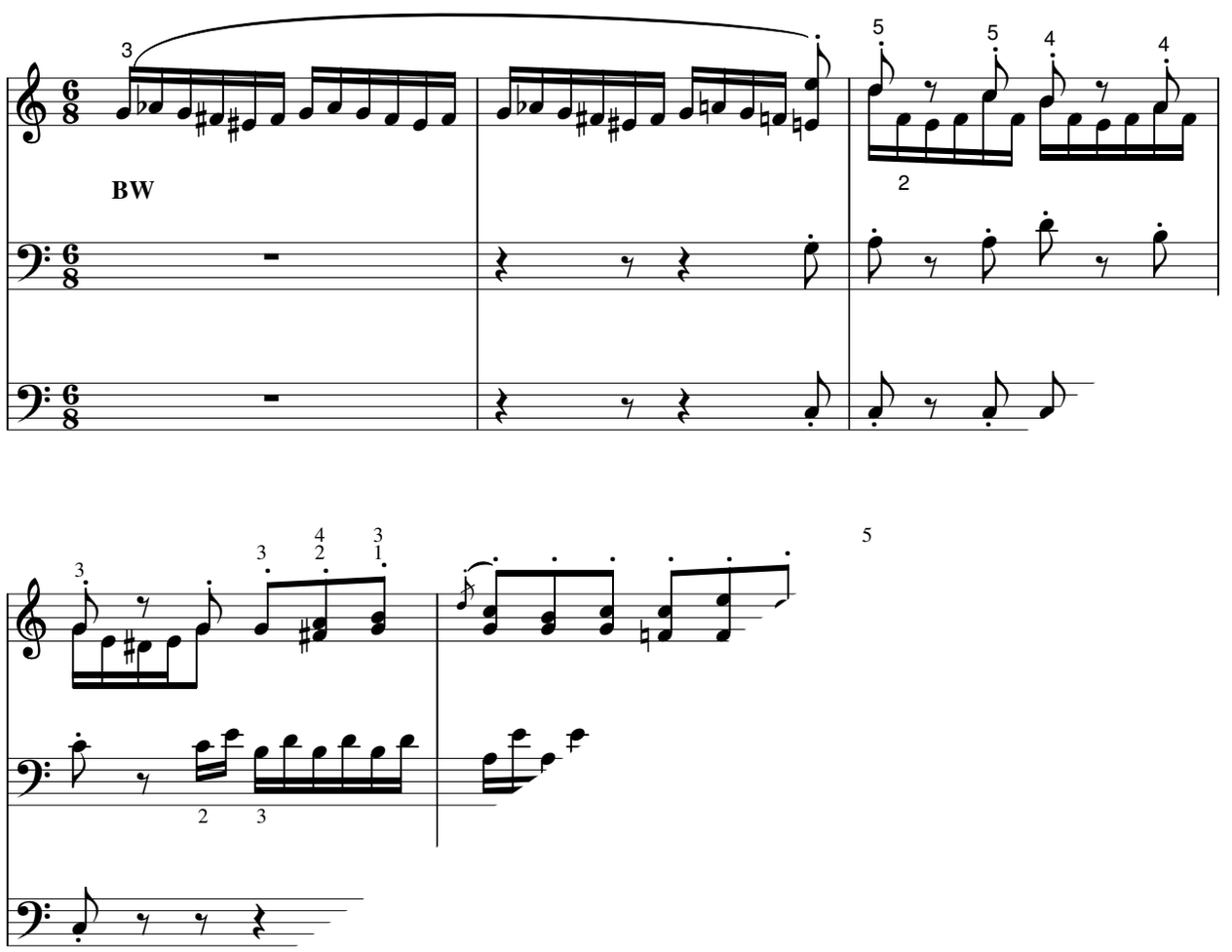

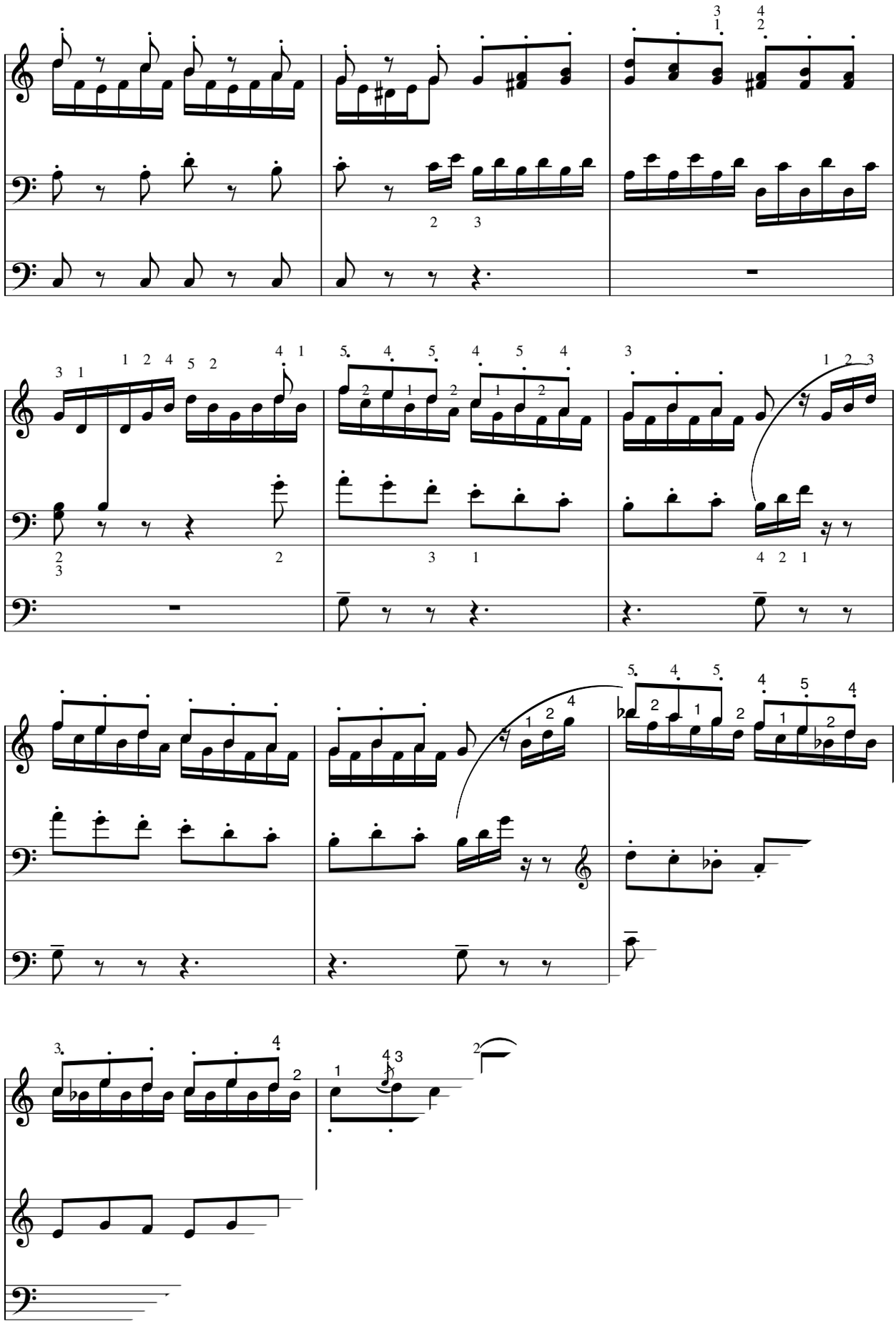

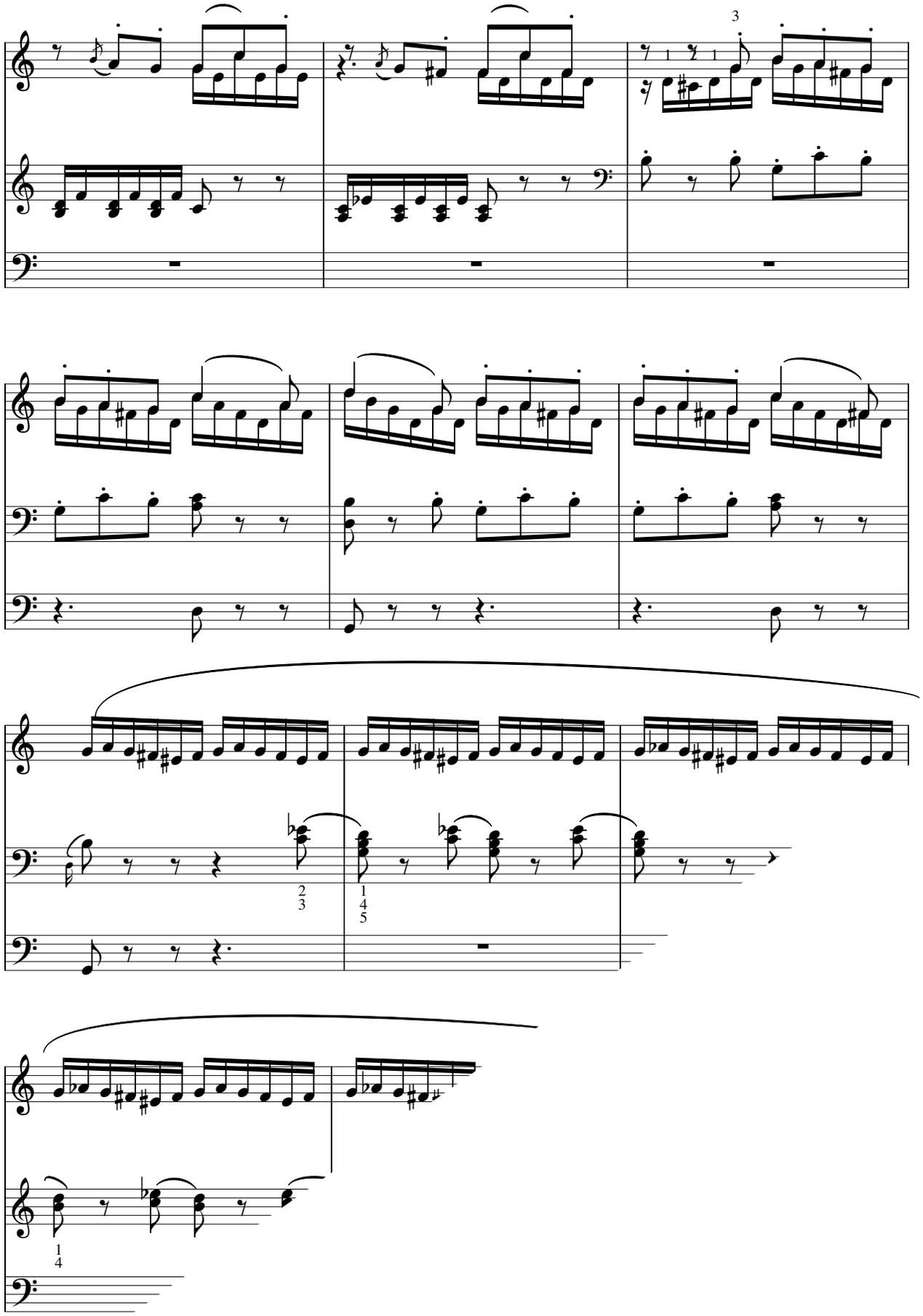

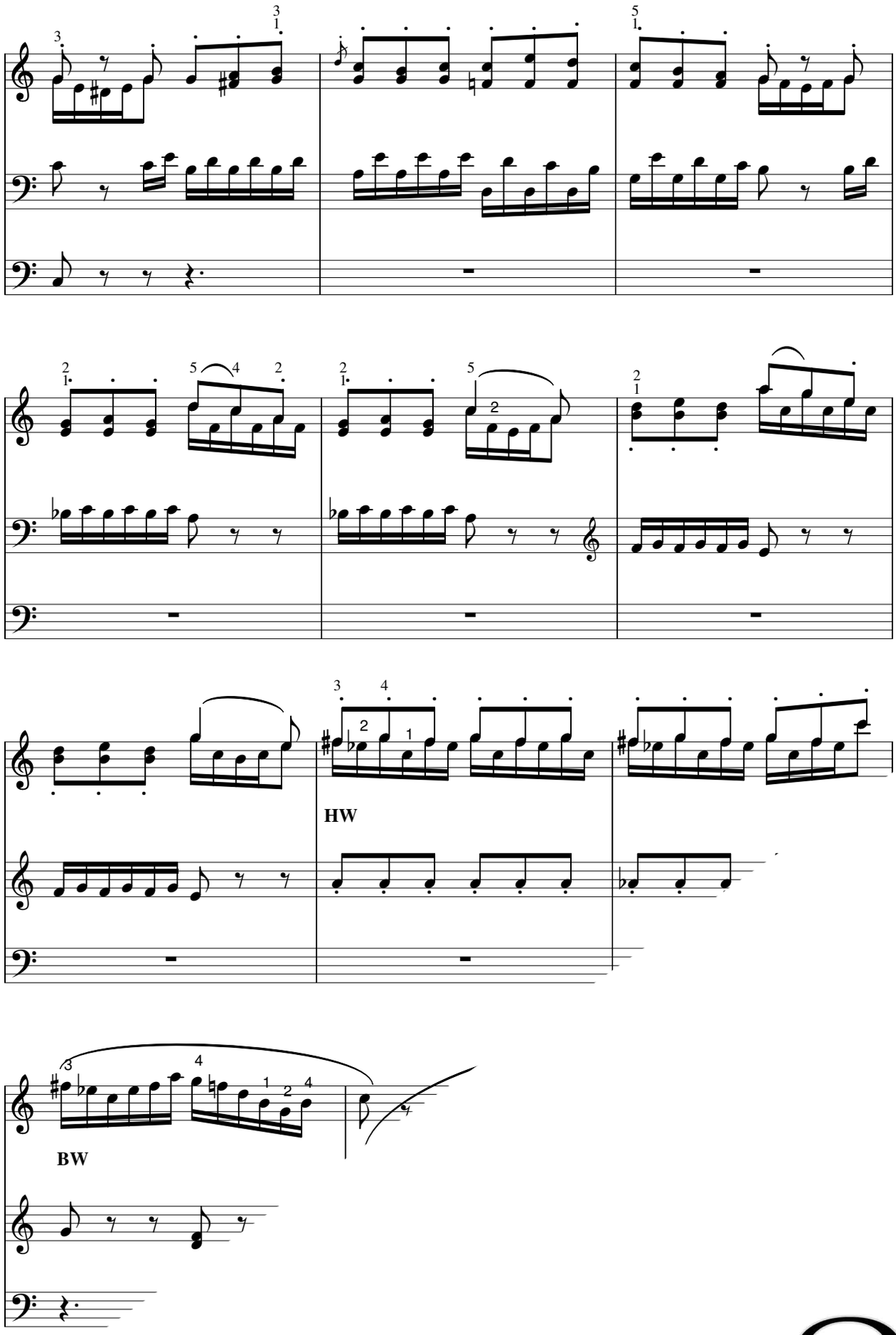
HW
BW

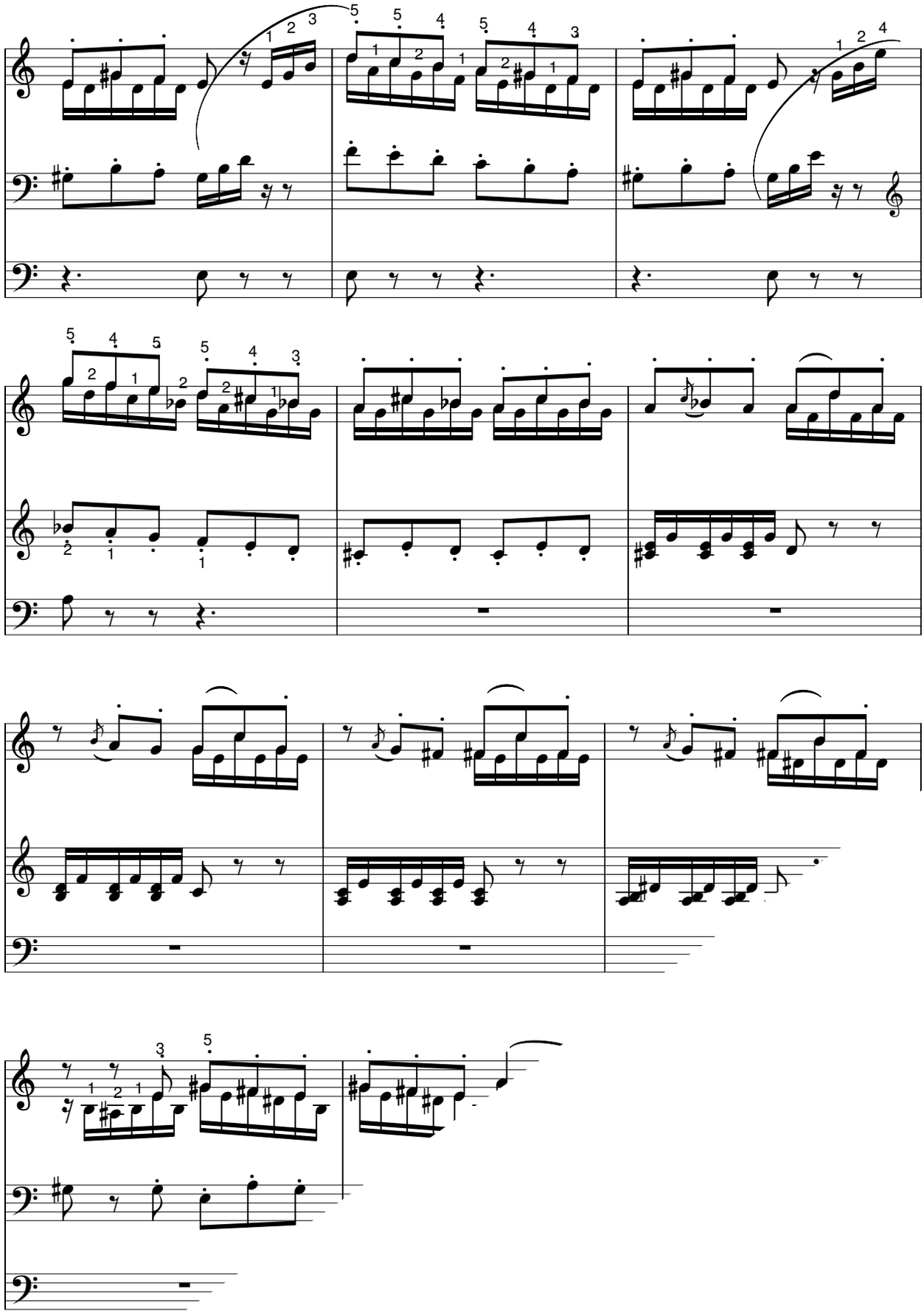

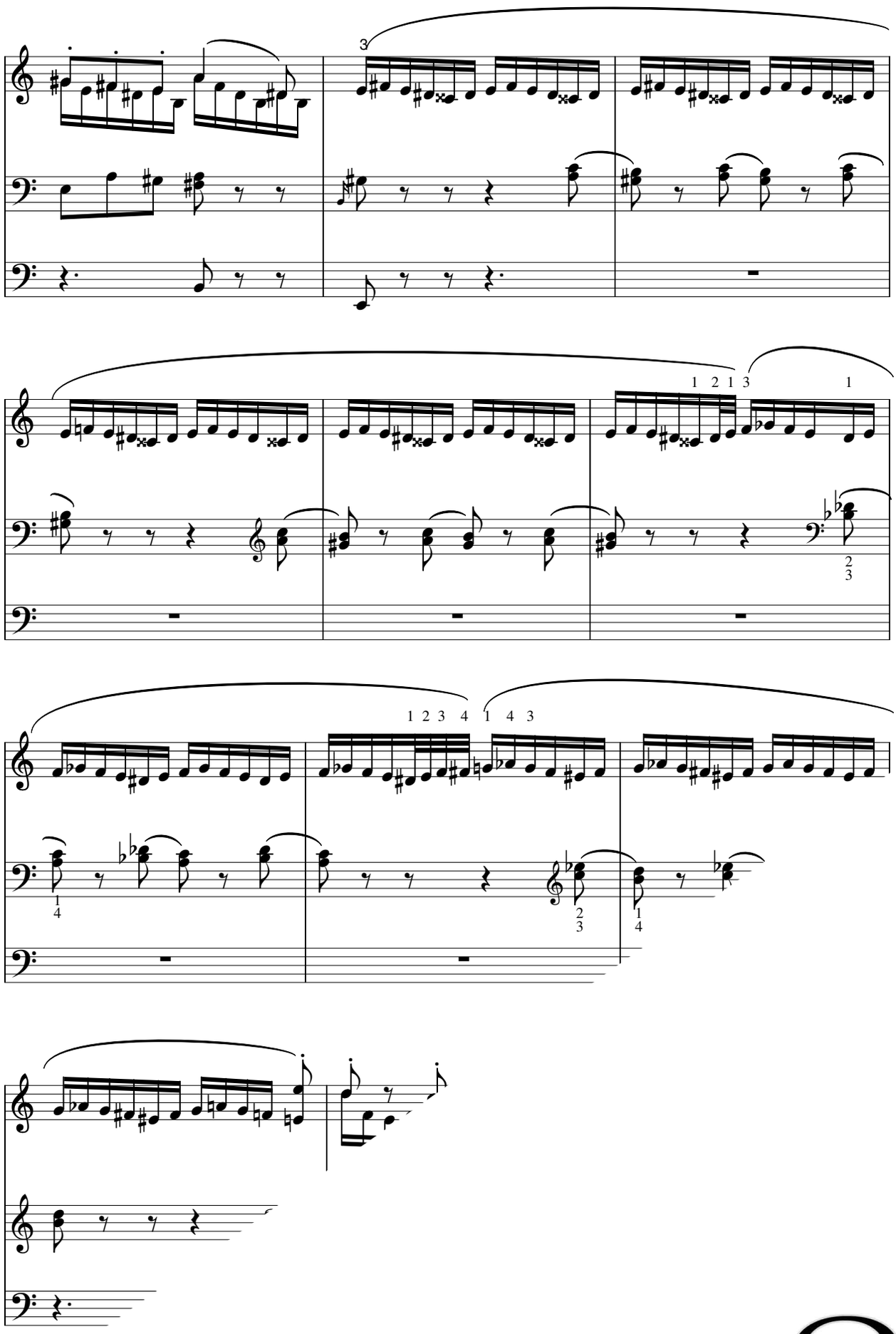

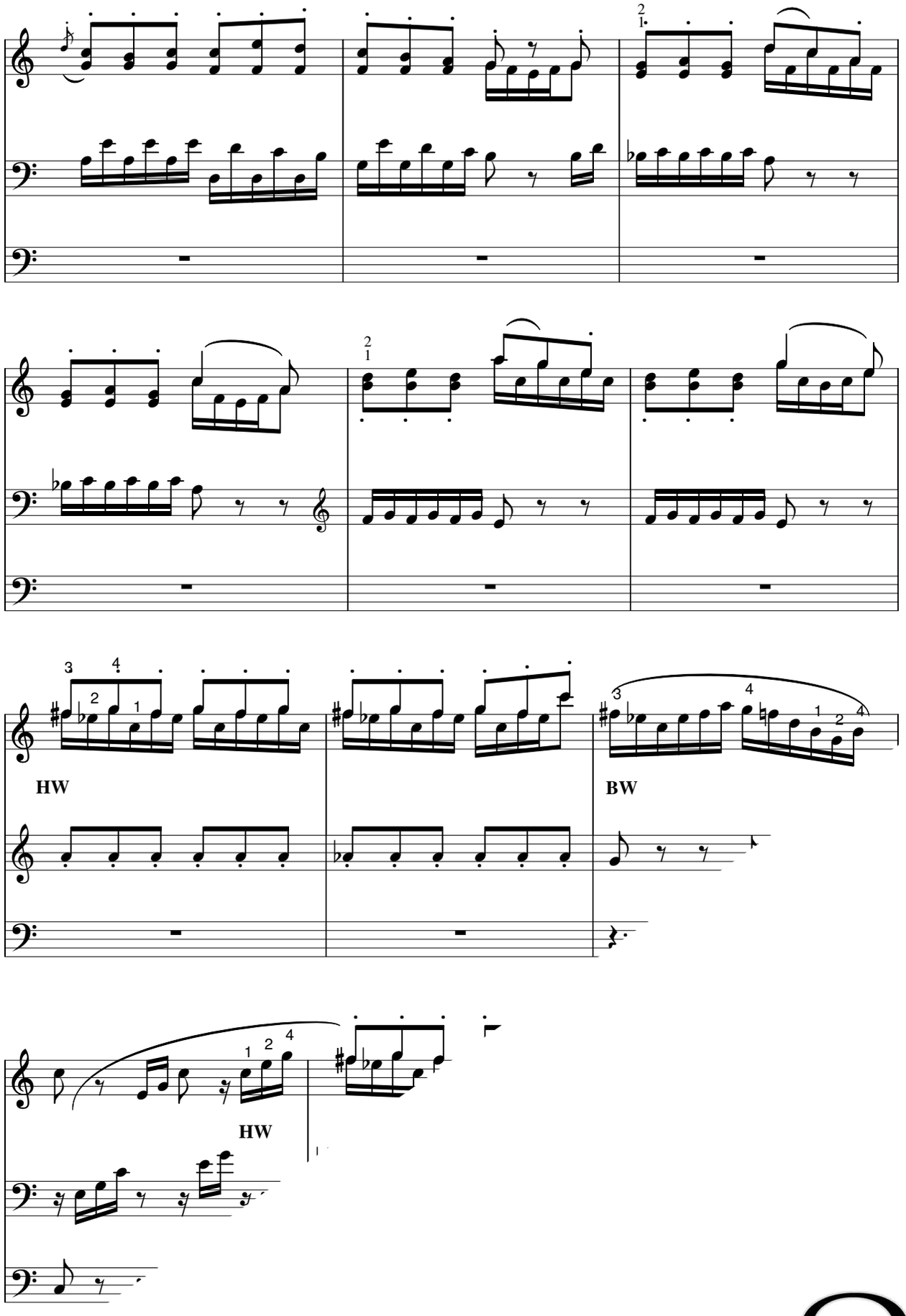
HW
BW
HW

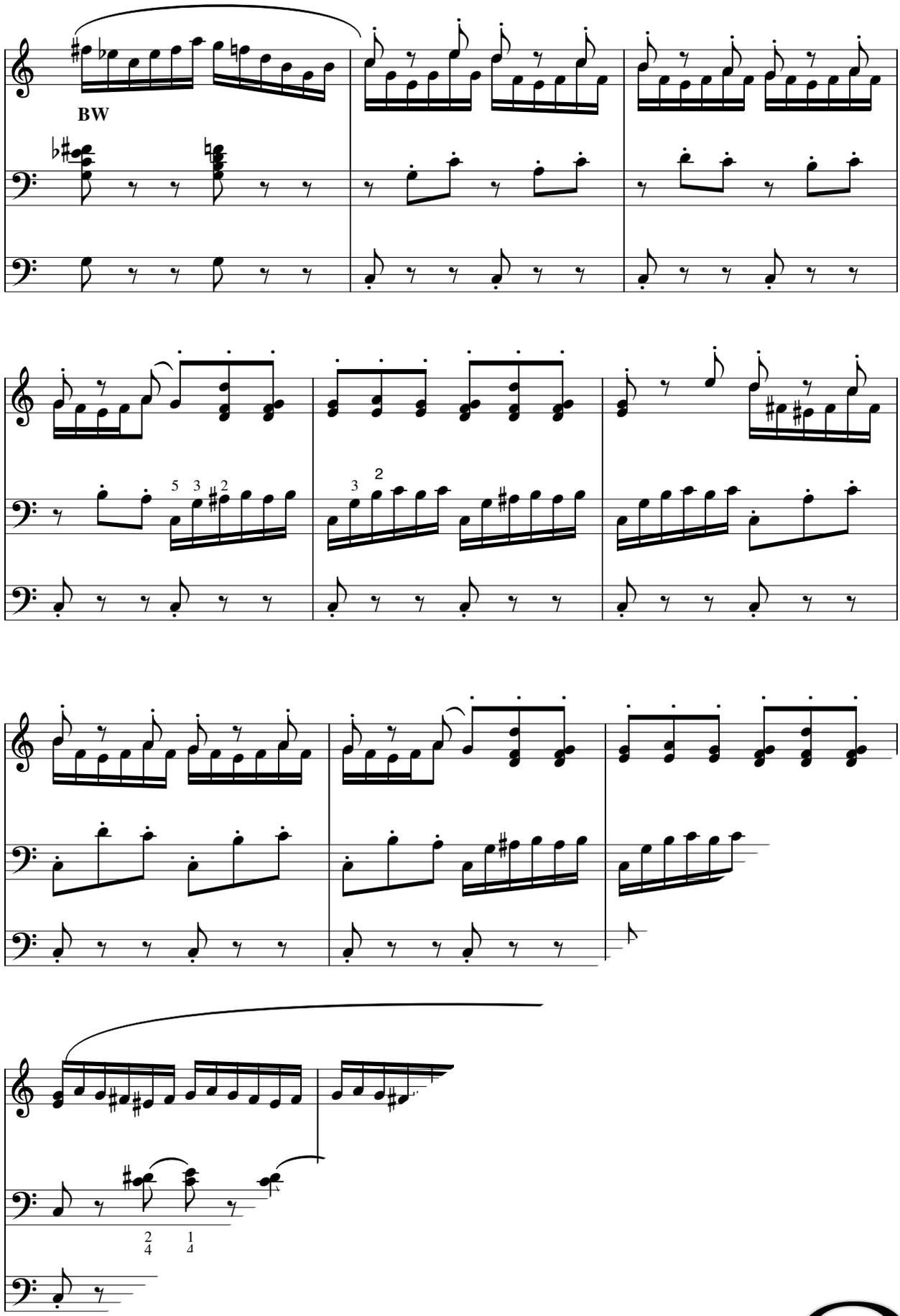
BW
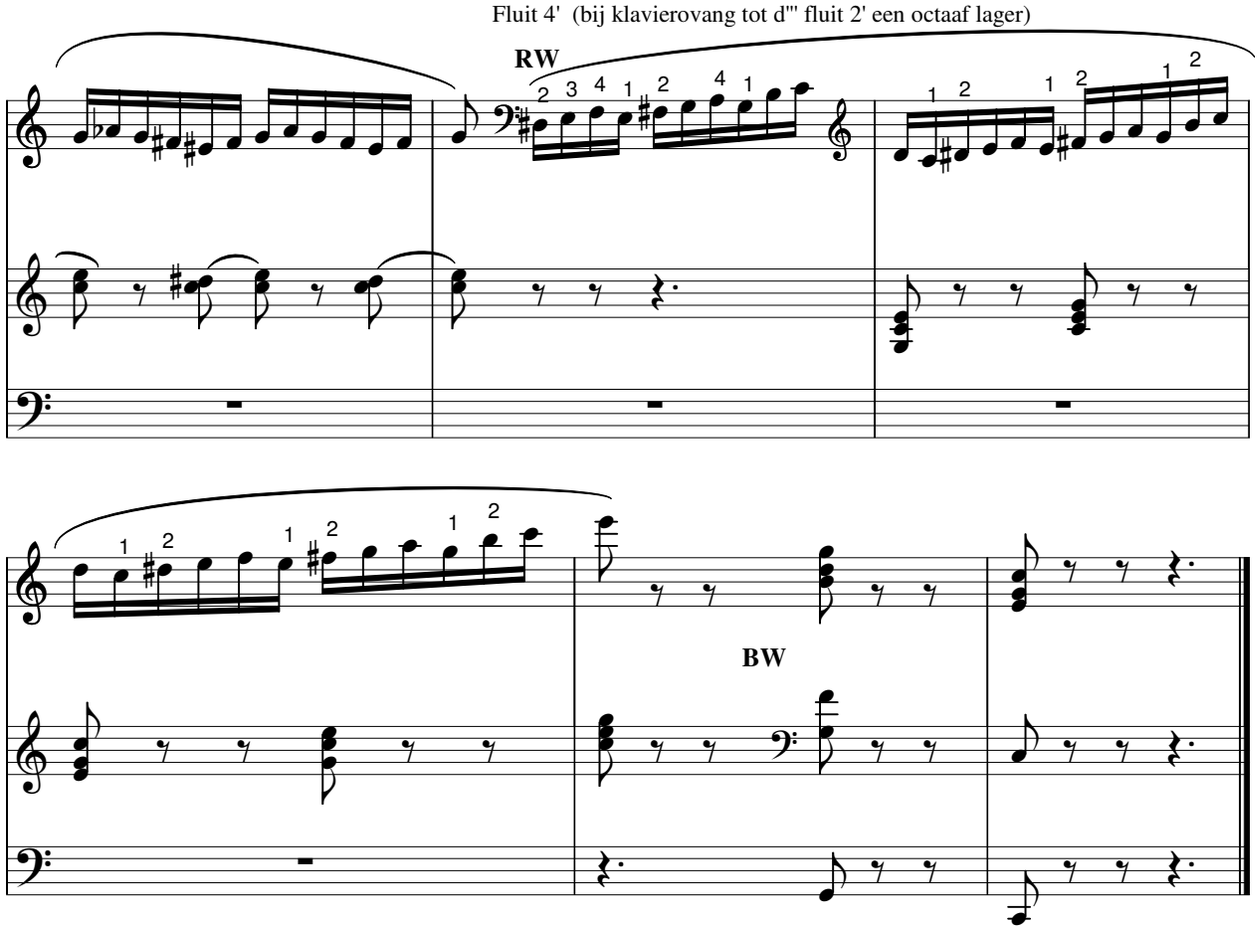
Fluit 4' (bij klavierovang tot d''' fluit 2' een octaaf lager)